

Opas multisensorisesta toiminnasta 4–5-vuotiaiden lasten päiväkotiryhmälle

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Lahdensivu, sosiaalialan koulutus

2017

Anni Hiiri, Emmi Kauhanen, Jonna Sankila

Sosiaalialan koulutus
Lahdensivu

Tekijät	Anni Hiiri, Emmi Kauhanen, Jonna Sankila	Vuosi 2017
Työn nimi	Opas multisensorisuudesta 4–5-vuotiaiden lasten päiväkotiryhmälle	
Työn ohjaaja	Saija Silvennoinen	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää opas multisensorisuudesta 4–5-vuotiaiden lasten päiväkotiryhmään. Luonteeltaan opinnäytetyö oli toiminnallinen ja sen konkreettisenä tuotoksena syntyi multisensorinen toimintaopas, joka sisälsi myös helposti ymmärrettävää informaatiota multisensorisuudesta ja sen käytöstä. Syntyneen toimintaoppaan tarkoituksena oli saada päiväkotiryhmän varhaiskasvattajia innostumaan multisensorisuuden käytöstä päiväkotiryhmässä sekä lisätä heidän tietouttaan aiheesta.

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Etelä-Suomalaisen päiväkodin kanssa. Toteutimme päiväkotiryhmälle kolme multisensorista toimintakertaa, joita havainnoimme videokuvauksen ja osallistuvan havainnoinnin avulla. Havaintomme auttoivat toimintaoppaan laatimisessa. Ideat toimintakertojen teemoille tulivat suoraan lasten toiveista. Päiväkotiryhmän varhaiskasvattajien toiveet huomioitiin myös opasta suunniteltaessa.

Opinnäytetyön tietoperusta koostui multisensorisuuden määrittelystä ja aistien toiminnan kuvauksesta. Lisäksi siinä esiteltiin tietoperustaa varhaiskasvatuksesta sekä 4–5-vuotiaiden lasten kehityksestä.

Laatimamme opas multisensorisuudesta sisälsi tietoperustansa lisäksi kuusi suunnittelemaamme multisensorista toimintaehdotusta. Multisensorinen toiminta voi olla joko aktivoivaa tai rentouttavaa, joten päätimme sisällyttää oppaaseen kolme aiheeseen liittyvää aktiivista toimintaa ja kolme rentoutusta. Ideana oli antaa päiväkotiryhmän varhaiskasvattajille innostusta ja rohkeutta toteuttaa multisensorisuutta lasten kanssa.

Avainsanat multisensorisuus, aistit, varhaiskasvatus

Sivut 58 sivua, joista liitteitä 32 sivua

Degree Programme in Social Services
Lahdensivu

Authors	Anni Hiiri, Emmi Kauhanen, Jonna Sankila	Year 017
Subject	A multi-sensory activity guide for a kindergarten group consisting of 4 to 5-year-old children	
Supervisor	Saija Silvennoinen	

ABSTRACT

The purpose of the present study was to develop a multisensory activity guide for a daycare group consisting of children aged 4-5 years. The thesis was practice-based. The end result is a multisensory activity guide, which also includes easily understandable information about the multisensory approach and the ways in which it can be used. The purpose of the guide is to increase awareness on multisensory learning and to inspire the people working in early childhood education to use these methods in their work.

The thesis was made in co-operation with a daycare centre in southern Finland. Multisensory activities were implemented at the daycare centre on three different occasions. The activities were filmed and observed through participation. The observations helped in forming the activity guide. The themes for the activities were based on and developed from the children's ideas. Moreover, the wishes of the early childhood education workers were taken into account when planning the activity guide.

The thesis was founded on defining multisensory learning and describing the sensory functions. In addition, it presents information on early childhood education and the development process of children aged 4 - 5 years.

The multisensory activity guide also includes six suggestions for activities, designed. Multisensory activities can be either activating or relaxing. Therefore, three physical, stimulating activities and three relaxation exercises were included. The idea is to excite and encourage the people working in early childhood education to apply multisensory methods in their work in the daycare centre.

Keywords Multi-sensory, senses, early childhood education

Pages 58 pages including appendices 32 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS	2
3	VARHAISKASVATUS.....	3
3.1	Varhaiskasvatuksen perusteet ja tehtävät.....	3
3.2	Arvoperusta ja toimintaympäristö	4
3.3	Oppimiskäsitys	5
3.4	Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri	6
3.5	Pedagogiikka ja oppimisen alueet.....	7
4	4–5-VUOTIAAN LAPSEN KEHITYS.....	8
5	MULTISENSORISUUS.....	9
5.1	Multisensorisuuden historiaa	9
5.2	Miksi multisensorista toimintaa tehdään?	10
6	AISTIT	11
6.1	Näköaisti.....	11
6.2	Kuuloaisti.....	12
6.3	Maku- ja hajuaisti	12
6.4	Tuntoaisti.....	12
6.5	Proprioseptiivinen aisti: asento ja liike	13
6.6	Vestibulaarinen aisti: painovoima, pään liikkeet ja tasapaino.....	13
7	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	14
8	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	15
8.1	Prosessin kuvaus	15
8.2	Toimintakerrat.....	16
8.2.1	Ensimmäinen toimintakerta	17
8.2.2	Toinen toimintakerta.....	17
8.3	Toiminnallinen opinnäytetyö	18
8.4	Aineistonhankintamenetelmät	19
9	TULOKSET	20
10	POHDINTA.....	22
	LÄHTEET.....	25

Liitteet

- Liite 1 Lupalomake
- Liite 2 Opas multisensorisuudesta

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tavoitteena oli laatia päiväkotiryhmään opas multisensorisuudesta. Opas sisältää tietoa multisensorisesta työstä, miksi sitä tehdään sekä esimerkkejä toimintojen toteuttamisesta päiväkotikäisten lasten parissa. Toteutimme päiväkotiryhmälle multisensorista toiminta, jotka sisälsivät kaksi teemaa. Toteuttamamme toiminnat videokuvattiin ja niitä havainnoitiin lisäksi osallistuvan havainnoinnin kautta. Osallistuva havainnointi sekä toimintojen videokuvaus toimivat pohjana oppaan rakentumiselle.

Multisensorisesta toiminnasta on tehty paljon kansainvälisiä tutkimuksia, lähinnä vammaisten henkilöiden ja ikäihmisten parissa. Huomiota kiinnitimme kuitenkin siihen, että siitä ei ole kovinkaan paljon tutkimusnäyttöä lasten parissa. Tutustuessamme kansainvälisiin tutkimuksiin, innostuimme multisensorisuuden mahdollisuuksista myös varhaiskasvatuksessa. Sirkkolan (2009, xiv) mukaan multisensoristen ympäristöjen tiedetään omaavan merkittävää potentiaalia helpottamaan voimaantumisen ja osallisuuden tunnetta. Ammattilaisille niistä on kuitenkin saatavilla todella vähän tutkimusdokumentteja.

Varhaiskasvatus sekä siellä toteutettavat toiminnat kiinnostavat meitä, minkä vuoksi suuntaudumme opinnoissamme päiväkotikäisiin lapsiin. Kiinnostuksen kohteinamme ovat opintojemme alusta alkaen olleet myös aistit ja multisensorisuus. Opinnäytetyön aihetta valitessamme päätimme yhdistää nämä kiinnostuksen kohteemme ja ryhdyimme etsimään aiheesta lisää tietoa. Opettajamme Marja Sirkkola toimi lisäksi suurena innoittajana. Olimme päiväkotiin sijoittuvissa harjoitteluissamme kiinnittäneet myös huomiota, kuinka vähän aistitoimintoja toteutetaan päiväkotikäisten lasten parissa, ja kuinka vähän tietoa varhaiskasvattajilla on multisensorisuudesta ja sen positiivisista vaikutuksista.

Opinnäytetyöprosessissa toteutimme päiväkotiryhmälle kolme multisensorista toimintakertaa, joita havainnoimme videokuvauksen ja osallistuvan havainnoinnin avulla. Havaintomme sekä opinnäytetyömme teoriapohja toimivat pohjana multisensorisen toimintaoppaan luomisessa. Opinnäytetyömme tietoperusta koostuu varhaiskasvatuksen esittelystä, 4–5-vuotiaan lapsen kehityksestä, multisensorisuuden käsitteen määrittelystä, sen historiasta sekä tietoa aisteista. Kuvaamme myös opinnäytetyöprosessiamme, muun muassa lapsille toteuttamiemme multisensorisia toimintoja sekä niistä tehtyjä havaintojamme.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Toiminnallinen opinnäytetyömme koostuu kahdesta eri osasta, joista ensimmäinen koostuu aisteihin ja multisensorisuuteen sekä varhaiskasvatukseen ja 4–5-vuotiaiden lasten kehitykseen perehtyvistä kirjallisesta taustateoriasta sekä opinnäytetyöprosessin kuvauksesta. Toinen osa on opas multisensorisista toiminnoista, joka on suunnattu 4–5-vuotiaiden lasten kanssa työskenteleville varhaiskasvattajille. Tavoitteenamme oli toteuttaa 4–5-vuotiaille lapsille aistitoimintaa, joiden avulla näimme lasten reaktioita eri aistikokemuksista. Vilkan ja Airaksisen (2003, 51) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä ei tarvitse erillisiä tutkimuskysymyksiä, vaan opinnäytetyölle määritetään opinnäytetyötehtävä, joka meidän tapauksessamme on oppaan tuottaminen.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatukseen konkreettinen toimintaopas, jonka avulla varhaiskasvattajat voivat hyödyntää multisensorisuutta päiväkotiryhmän arjessa. Konkreettisenä tuotoksena syntyi opas multisensorisista menetelmistä, jotka tukevat toiminnan toteuttamista.

Suuntaudumme opinnoissamme varhaiskasvatukseen, minkä vuoksi teemme opinnäytetyömme päiväkotiin. Päiväkodista valitsimme kohderyhmäksi 4–5-vuotiaat lapset. Lisäksi rajasimme kyseisen ikäryhmän integroituun erityisryhmään, sillä koimme, että kyseisessä lapsiryhmässä multisensorisella toiminnalla olisi laajemmin vaikutuksia lapsiin. Multisensorisuuden hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa on suhteellisen pienimuotoista sen positiivisista vaikutuksista huolimatta. Mielestämme multisensorisuuden tuomat vaikutukset ovat hyödynnettävissä varhaiskasvatuksessa ikäryhmästä riippumatta.

Oppaamme rakentamisessa oli yhteistyökumppanina Etelä-Suomalainen päiväkotikoti. Toimintakerrat toteutimme kahtena päivänä, joista toinen päivä sisälsi Aavikko-teeman ja toinen Meri-teeman. Yhteensä toimintakertoja toteutettiin kolme kappaletta, sillä lapsia osallistui kahdesta eri ikäryhmästä, 4- ja 5-vuotiaista. Toimintakerrat toteutettiin kahden peräkkäisen päivän aikana. Ensimmäisenä päivänä toteutimme kaksi toimintakertaa, joista toiseen osallistui lisäksemme viisi lasta ja toiseen kuusi. Toisena päivänä toteutimme toimintakerran, jolle osallistui lisäksemme yhteensä kahdeksan lasta molemmista ikäryhmistä. Jokaisen toimintakerran lopuksi keräsimme lapsilta palautetta järjestetystä toiminnasta sekä ideoita ja toiveita harjoituksista varhaiskasvattajilta oppaan tuottamiseen.

Valmiin toimintaoppaan tarkoituksena on lisätä multisensoristen toimintojen hyödyntämistä varhaiskasvatuksessa. Ajatuksena on, että valmiista toimintaopasta voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa joko sellaisenaan tai sitä soveltaen lasten tarpeisiin ja ikäryhmään sopivammaksi.

Toimintaoppaan tekeminen antoi meille mahdollisuuden syventyä teorian ja käytännön kautta multisensorisuuden tuomiin hyötyihin osana lasten päiväkotiarkea.

Toimintaoppaan kautta meille aukeni mahdollisuus yhdistää opintoihimme sisältyvän varhaiskasvatuksen teoria sekä meitä kiehtova multisensorisuus. Tarkoituksenamme oli myös syventää omaa osaamistamme multisensorisista toiminnoista sekä sen käytöstä varhaiskasvatuksessa.

3 VARHAISKASVATUS

Seuraavissa kappaleissa käsittelemme varhaiskasvatukseen kuuluvia lakeja, toimintakulttuuria sekä toiminnan tavoitteita. Avaamme ymmärrystä siitä, mitä varhaiskasvatus on ja millainen on varhaiskasvattajan perustehtävä. Lisäksi käymme läpi varhaiskasvatuksen arvoperustaa sekä oppimiskäsityksiä. Kappaleissa tutustutaan siihen, millainen on hyvä toimintaympäristö varhaiskasvatukselle ja millaisia toimintasisältöjä varhaiskasvatukseen kuuluu.

3.1 Varhaiskasvatuksen perusteet ja tehtävät

Varhaiskasvatus on määritelty opetushallituksen varhaiskasvatus-suunnitelman perusteissa tavoitteelliseksi ja toiminnalliseksi kokonaisuudeksi, joka koostuu kasvatuksesta, hoidosta ja opetuksesta ja jossa painotetaan pedagogiikkaa. Varhaiskasvatuksen perusteiden mukaan varhaiskasvatus kuuluu osaksi koulutusjärjestelmää Suomessa ja se on lapsen oppimisen ja kasvun kannalta yksi tärkeimmistä ajanjaksoista heidän elämässään. (Opetushallitus 2016, 8.)

Varhaiskasvatuksen perusteet on luotu varhaiskasvatukseen osallistuvia lapsia varten, jotta kaikilla lapsilla olisi tasavertaiset mahdollisuudet oppimiselle, kehitykselle ja kasvulle. Sillä pyritään myös täydentämään ja tukemaan lasten vanhempien tekemää kasvatusta. Näitä perusteita ohjaa vahvasti varhaiskasvatuslaki, jossa ovat säädettynä lait lapsen oikeuksista sekä tavoitteet varhaiskasvatukseen. (Opetushallitus 2016, 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelma on kehitetty ohjaamaan ja auttamaan varhaiskasvatuksen edistämässä, kehittämässä sekä toteuttamisessa. Tärkein varhaiskasvatuksen tehtävä on luoda ja toteuttaa yhtenäistä, laadukasta ja samanvertaista varhaiskasvatusta kaikkialla Suomessa. (Opetushallitus 2016, 8.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on opettaa lapselle osallisuutta sekä yhteiskunnassa toimimista, jotta lapsella on tarvittavat taidot ja opit pärjätäkseen elämässään eteenpäin. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu ja kuntien tulee pitää huolta siitä, että varhaiskasvatuspalveluja saadaan lasten omalla äidinkielellä. (Opetushallitus 2016, 14.)

3.2 Arvoperusta ja toimintaympäristö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että arvoperusta perustuu lapsen edun ensisijaisuuteen. Sen mukaan lapsella on oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon, suojelemiseen ja lapsen mielipide tulisi ottaa aina huomioon. Keskeisiä arvoperusteita varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan ovat lapsuuden itseisarvo, ihmisenä kasvaminen, lapsen oikeudet, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus, perheiden moni-naisuus sekä terveellinen ja kestävä elämäntapa. (Opetushallitus 2016, 18.)

Lapsuuden itseisarvo on yksi arvoperustan lähtökohdista. Tämä tarkoittaa, että jokaisen lapsen tulee tuntea olonsa tärkeäksi ja arvokkaaksi. Heitä tulee kohdella yksilöllisesti ja lapsen omaa persoonaa kunnioittaen. Tärkeää on myös se, että lapsi kokee, että hänet huomataan, kuullaan ja että hänen tekemisillään on merkitystä. Toinen arvo jota varhaiskasvatuksessa vaalitaan, on lapsen kasvaminen ihmisenä. Lapselle pyritään opettamaan oikeita arvoja niin itseään, muita ihmisiä kuin ympäristöään kohtaan. Lapselle opetetaan oikean ja väärän erottelua sekä ihmisoikeuksien kunnioitusta. Varhaiskasvattajien tehtävänä on ohjata lasta oikealle tielle arvojen ja asenteiden kanssa niin että niistä tulee lapselle kestävä elämäntapa. (Opetushallitus 2016, 19.)

Lapsen oikeuksista kiinnittäminen on yksi tärkeimpiä arvoja varhaiskasvatuksessa. Lapsella on oikeus omiin mielipiteisiin ja niiden ilmaistamiseen. Lapsen mielipiteitä tulee arvostaa ja kuunnella. Lapsella on myös oikeus hyvään palautteeseen ja oppimiseen sekä rohkaisevaan palautteeseen. Lapsella on oikeus oppia uutta leikin kautta. Hänellä on oikeus kokea erilaisia tunteita sekä ristiriitoja ja oppia luomaan oma käsityksensä ympäröivästä maailmasta, itsestään sekä identiteetistään. (Opetushallitus 2016, 19.)

Lapsen tulee oppia, mitä ovat yhdenvertaisuus, tasa-arvo sekä moninaisuus elinyhteisössämme. Lapsille opetetaan tasavertaisuutta sekä ihmisten moninaisuutta. Lapsia ei tule syrjiä heidän uskontonsa, sukupuolensa, kulttuuritaustansa tai syntyperänsä vuoksi vaan kaikilla on tasa-arvoinen oikeus saada samanlaista kohtelua ja opetusta varhaiskasvatuksessa. Sen lisäksi lasten tulee ymmärtää perheiden moninaisuutta. Opetetaan lapsille että, jokaista perhettä kunnioitetaan tasa-arvoisesti ja heidän monimuotoisuuttaan tulee pitää rikkautena. Myös lapsen perheidentiteettiä tulee tukea niin että lapsi kokee, että hänen perheensä on tärkeä ja arvokas. (Opetushallitus 2016, 19.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveellisiin elämäntapoihin. Terveellinen ruoka, liikunta ja levon merkitys lapsen arjessa on hyvin tärkeää. Lapsille annetaan myös terveet lähtökohdat olla lapsia ja heille annetaan mahdollisuus onnistua ja epäonnistua. Heille opetetaan myös elämäntavan periaatteita joiden avulla he ymmärtävät ekologisten vaihtoehtojen tuloksia. (Opetushallitus 2016, 19.)

Varhaiskasvatukseen on hyvin koottu kaikki tärkeimmät toimintaperusteet varhaiskasvatuksessa ja niiden pitäisi toteutua kaikkialla Suomessa lain määräämällä

tavalla. Nämä Varhaiskasvatuslaissa (580/2015 § 2a) kerrotut kymmenen tavoitetta ovat

1. Edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia;
2. Tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista;
3. Toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
4. Varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
5. Turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
6. Antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellisiä, kulttuurisia, uskonnollisia ja katsomuksellista taustaa;
7. Tunnistaa lapsen yksilöllinen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
8. Kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
9. Varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
10. Toimia yhdessä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Muita lakeja ja sopimuksia, joiden mukaan Suomen varhaiskasvatuksen tulee toimia ovat muun muassa YK:n lapsen oikeuksien sopimus, Euroopan ihmisoikeussopimus, yhdenvertaisuuslaki §33 sekä tasa-arvo laki §34 (Opetushallitus 2016, 15).

Varhaiskasvatuksen toimintaympäristön tulee olla virikkeitä tarjoava, turvallinen, terveellinen sekä oppimista edistävä ja sitä suunniteltaessa tulee huomioida lapsen kehitys ja ikä. Henkilöstön tulee luoda luottamuksellinen suhde sekä vanhempiin, että lapseen ja ilmapiiriin tulee olla tasa-arvoinen, kunnioittava ja avoin. (Opetushallitus 2016, 16—18.)

3.3 Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelmassa tuodaan esille lapsen olevan toimija, joka jatkuvasti oppii uutta. Oppimisen kannalta vuorovaikutus on todella tärkeää, sillä se auttaa lapsen oppimista. Lapselle on tärkeä vertaisoppia muilta, mutta myös

saada aikuiselta turvallisuuden tunnetta sekä tukea. Parhaita oppimistuloksia tulee lapsen tuntiessa olonsa turvalliseksi ja onnelliseksi. Lasten oppimiseen vaikuttaa myös heidän osaamisensa, mielenkiinto asiaa kohtaan sekä aiemmat kokemukset. (Opetushallitus 2016, 20.)

Varhaiskasvatussuunnitelma luonnehtii lapsia synnynnäisen uteliaiksi, jotka haluavat oppia uutta, kerrata sekä toistaa asioita uudelleen ja uudelleen. Oppimiskäsitys perustuu lapsilähtöiseen ajatteluun, jossa pyritään tukemaan ja kehittämään lapsia heitä kiinnostavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa leikki on yksi merkityksellisin pedagogiikan muoto oppimisesta varhaisessa lapsuudessa. On tärkeää, että leikki on mielekästä ja motivoivaa, sillä silloin lapset omaksuvat tietoja ja taitoja paremmin ja oppiminen on kokonaisvaltaisempaa. (Opetushallitus 2016, 20.)

3.4 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on muovaantunut pitkän ajan kuluessa. Se koostuu muun muassa arvoista, normeista, periaatteista, tavoitteista, toimintaympäristöistä, ihmisten yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta, henkilöstön ja johdon ammattitaidoista ja niiden kehittämisestä sekä toiminnan toimivuudesta. Kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa tulee miettiä ensin, mikä on lapsen kehityksen kannalta tärkeintä. Pitää miettiä miten lapsi oppii sekä kehittyy parhaiten ja toiminta pitää osata myös perustella pedagogisesta näkökulmasta. (Opetushallitus 2016, 28.)

Oppiva yhteisö on toimintakulttuurin sydän. Siinä tarkoituksena on, että lapset ja aikuiset oppivat toisiltaan. Oppivan yhteisön tarkoituksena on luoda avoin ja arvostava yhteisö, jossa kaikki saavat jakaa ajatuksiaan tunteitaan. Kaikkia kannustetaan ja annetaan tilaa erehtymisille. Leikin avulla opitaan ja kehitytään varhaiskasvatuksessa. Sillä on suuri vaikutus lapsen oppimiseen ja hyvinvointiin. Leikin avulla opitaan ystävyys- ja vuorovaikutustaitoja sekä ohjataan lasta käyttämään omaa mielikuvitustansa ja luovuuttaan. Varhaiskasvattajilla onkin tärkeä rooli siinä, että ohjaavat antavat tilaa lasten leikeille ja auttavat lapsia toimimaan vuorovaikutustilanteissa. (Opetushallitus 2016, 29.)

Osallisuudella on suuri merkitys varhaiskasvatuksessa. Sen avulla lapsi kokee, että hän on merkityksellinen ja että hänet on nähty ja kuultu. Lasten ymmärrys heidän oikeuksistaan, vastuustaan ja valintojen seurauksista kehittyy, kun he kokevat olevansa osana yhteisöä ja tuntevat että he pystyvät vaikuttamaan omalla toiminnallaan. (Opetushallitus 2016, 30.)

Jokaisella lapsella on perusoikeus omaan kieleensä ja kulttuuriinsa. Varhaiskasvattajien tehtävänä on tukea lapsia heidän kielellisissä taidoissaan. Kielet ovat läsnä koko ajan toiminnassa ja se on tärkeä osa lapsen kehitystä. On tärkeää, että monikielisyys tulee lapsille tutuksi jo pienestä, jotta heistä tulee suvaitsevaisempia moninaisessa maailmassamme. (Opetushallitus 2016, 30.)

Terveelliset elämäntavat ja turvallisuus ovat kaksi perusasiaa, joita pidetään erityisen tärkeänä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan lapsen hyvinvoinnin edistämisen perustana on lapselle annettava mahdollisuus terveelliseen ja riittävään ravintoon sekä lepoon päivittäin. Varhaiskasvatuksessa pidetään myös huoli psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta niin aikuisilla kuin lapsillakin. (Opetushallitus 2016, 31.)

3.5 Pedagogiikka ja oppimisen alueet

Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa pohjautuu tietynlaisiin käsityksiin lapsuudesta, lapsista, opeista ja arvoista. Pedagogiikka on varhaiskasvatustieteiden osaavien ammattilaisten suunnittelemaa ja kehittelemää toimintaa, jossa päämääränä on hyvinvoiva ja oppinut yksilö. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.) Pedagogiikan toteuttaminen varhaiskasvatuksessa on hyvin kokonaisvaltaista, ja se näkyy niin hoidossa, kasvatuksessa kuin opetuksessakin. Pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteutus tapahtuvat yhteistyössä lasten kanssa. Se on kaikessa toiminnassa mukana jollain tapaa ja sen tavoitteena on, että lapsi oppisi monipuolisesti uusia taitoja ja että hänen hyvinvointinsa ja oppimisensa paranisi jatkuvasti. (Opetushallitus 2016, 36.)

Oppimisen aluekokonaisuudet on jaettu viiteen ryhmään varhaiskasvatuksessa ja ne kuvaavat hyvin toiminnan olennaisimmat sisällöt ja tavoitteet. Nämä viisi kokonaisuutta ovat: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Opetushallitus 2016, 39.)

Kielten rikkaassa maailmassa tutustutaan omaan kieli-identiteettiin ja harjoitellaan vuorovaikutustaitoja, puheen tuottamista, kielitietoisuutta, kielellistä sanavarastoa ja muistia, kielen ymmärtämistä sekä kielen käyttö taitoa. Kieli on lapselle oppimisen väline, jolla hän oppii ilmaisemaan itseään ja kykenee olemaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. (Opetushallitus 2016, 40–41.)

Ilmaisun monissa muodoissa opitaan ilmaisemaan itseään monin eri tavoin kuten kuvallisesti, musiikillisesti, kehollisesti ja sanallisesti. Taiteelliset ja kulttuuriset kokemukset auttavat lapsia käyttämään ja omaksumaan kulttuuria, lisäävät lasten myönteistä minäkuvaa sekä parantavat heidän oppimis- ja ajattelu taitojaan. (Opetushallitus 2016, 41–42.)

Minä ja meidän yhteisömme- kokonaisuudessa on sisältönä lasten tietoisuuden lisääminen eettisestä ajattelusta. Teemoina voivat olla esimerkiksi väärän ja oikean erottaminen, oikeudenmukaisuus ja ystävyys. Lisäksi siihen kuuluvat myös katsomuskasvatus sekä lähiyhteisön elämäntapa. Katsomuskasvatuksessa käydään läpi yhdessä lasten kanssa erilaisia uskontoja. Sen tavoitteena on edistää lasten avarakatseisuutta ja toisten kunnioitusta sekä tukea lapsen kulttuuridentiteettiä. Lähiyhteisön elämäntapaan eli nykyisyyteen, menneisyyteen ja tulevaisuuteen tutustuessa lapsi saa tietoa omasta kulttuuriperinnöstään sekä

omasta moninaisuudestaan. Tämä kehittää lapsen omaa identiteettiä. (Opetushallitus 2016, 43.)

Tutkin ja toimin ympäristössäni- osa-alue sisältää ympäristö- ja teknologiakasvatuksen sekä matematiikan alkeet. Matematiikan tavoitteena on antaa lapsille oppimisen ja ymmärtämisen iloa ja auttaa lasta tajuamaan syy-seuraus suhteita. Ympäristökasvatuksessa on puolestaan tavoitteena, että lapsi oppii pitämään luonnosta sekä toimimaan siellä vastuullisesti. Teknologiakasvatuksessa lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan. Heitä kannustetaan löytämään omia ratkaisuja tilanteisiin ja tarkkailla ympäristön teknologiaa. (Opetushallitus 2016, 44–45.)

Viimeinen osa-alue on nimeltään kasvan, liikun ja kehityn. Tähän kokonaisuuteen kuuluu liikkuminen, ruokakasvatus sekä terveydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on opettaa lapsille liikunnallista iloa sekä innostaa lapsia liikkumaan monella eri tavalla. On myös tärkeää, että lapsi kokee sekä ohjattua että spontaania oma-aloitteista liikuntaa. Liikunnassa tuetaan muun muassa lapsen kehonhallintaa, tasapainoa, kehontuntemusta sekä liikuntavälineiden käyttöä. Ruokailukasvatuksessa opetetaan positiivista suhtautumista ruokailuun ja monipuolisia ja terveyttä edistäviä ruokailutottumuksia. (Opetushallitus 2016, 46.)

4 4–5-VUOTIAAN LAPSEN KEHITYS

Alle kouluikäisen lapsen kehitys on kokonaisvaltaista ja tapahtuu vauhdilla. Lapsi oppii uusia asioita ja taitoja jatkuvasti. Oppiminen tässä elämän vaiheessa on suu-remmassa roolissa, kuin missään muussa ihmisen elämänvaiheista. Kehitystä ja oppimista tapahtuu lapsen ajattelussa, tunne-elämässä, havainnointikyvyssä, kielessä, sosiaalisissa taidoissa ja motoriikassa. Uusia asioita lapsi oppii tutkimalla, kokeilemalla, havainnoimalla ja kyselemällä. Lapsella jokainen kehitysvaihe on omanlaisensa ja ne sisältävät paljon onnistumisia kuin epäonnistumisiakin. Onnistumiset ja epäonnistumiset kuitenkin kuuluvat kehitysvaiheisiin ja näiden kautta lapsi oppii uusia asioita. (Jarasto & Sinervo 1997, 17.)

4–5-vuotiaiden kehitys painottuu mielikuvituksen vahvistumiseen ja sisäisen maailman kehittymiseen. Lapsen muistikuvat, elämykset, kieli ja kokemukset ovat perustana lapsen mielikuvituksen rakentumiselle ja ruokkimiselle. Mielikuvituksen ja toden raja on lapselle vielä hyvin häilyvä. Lapsi saattaa kertoa sekä liioitella asioita ja uskoa niihin itsekin, vaikka asiat eivät olisi todellisuudessa koskaan tapahtuneetkaan. Lapsi löytää mielikuvituksensa avulla uusia ratkaisuja ongelmiinsa sekä hänen leikkinsä monipuolistuvat ja hän kestää odottamista paremmin. (Jarasto & Sinervo 1997, 52–53.)

Tämä ikäkausi on kielellisesti lapsuuden aktiivisinta aikaa. Lasta kiehtovat uudet sanat ja käsitteet ja hän kyselee paljon. Lapsen ajattelu on kuitenkin vielä hyvin

konkreettista ja hän pyrkii mukautumaan ympäristönsä asettamiin raameihin. 4–5-vuotiaana lapsi kiinnostuu saduista. Leikkeihin tulevat mukaan teemat, juonet sekä säännöt ja lapsen mielikuvituksen avulla erilaisista asioista kuten rakennuspalikoista voi syntyä lapsen leikissä esimerkiksi puhelin. Tässä ikäkaudessa myös lapsen silmän ja käden yhteistyö kehittyvät ja kaikki tarkkuutta vaativat tehtävät kiinnostavat, kuten esimerkiksi väritys piirustuksen rajojen sisäpuolella ja saksilla leikkaaminen. Myös kuulo ja näköaisti kehittyvät paremmiksi. Lapsen motoriset taidot ja tunnetaidot paranevat, lapsen liikkeet saavat kehittyessään enemmän voimaa ja tunteiden ilmaiseminen sekä tunnistaminen muuttuvat paremmaksi. (Jarasto & Sinervo 1997, 54–55.)

Tässä kehityskaudessa lapsi havainnoi yhä enemmän ympäristöään ja oppii tunnistamaan samanlaisuutta ja erilaisuutta, sekä erilaisia muotoja ja värejä. Lapsen itsekkriittisyys herää ja häntä alkaa kiinnostaa muiden ihmisten reaktiot ja mielipiteet sekä hän rupeaa vertailemaan omaa toimintaansa muiden toimintaan. Lapsi asettaa itselleen tavoitteita ja käyttää assosiaatioitaan eri tilanteissa paljon, mutta on hyvin herkkä kritiikille. (Jarasto & Sinervo 1997, 57– 61.)

5 MULTISENSORISUUS

Moniaistisuus tunnetaan myös nimityksellä multisensorisuus. Multisensorisuudella tarkoitetaan useamman kuin kahden aistin stimuloimista samanaikaisesti. Aistiyhdistelmien tulee olla harmoniassa keskenään, sillä elämyksen luomisessa pyritään tuottamaan aistiärsyksiä. Väärässä paikassa väärin aistien stimuloiminen tuottaa negatiivisia tuntemuksia. Multisensorisuuden lähtökohtana on saada ihminen tuntemaan jotakin uutta ja merkityksellistä. Jokaisen ihmisen elämyksiin ja kokemuksiin vaikuttavat tunteet, aistit ja ympäristö, jotka tekevät niistä henkilökohtaisia kokemuksia. (Laurea ammattikorkeakoulu 2009; Papunet 2015.)

Usein kuullaan käytettävän Snoezelen- menetelmä, multisensorinen työ ja multisensorinen toiminta termejä rinnakkain. Nämä kaikki tarkoittavat menetelmää, jolla saavutetaan aktivoivan toiminnan ja rentoutumisen tasapaino eri aistikanavien kautta tulevien miellyttävien aistikokemusten avulla. Sitä kautta löydämme muun muassa suotuisan vireystilan oppimiselle, luovuudelle, itseluottamuksen rakentumiselle, vuorovaikutukselle, tunteille sekä stressin ja paineiden vähentymiselle. (Papunet 2015.)

5.1 Multisensorisuuden historiaa

Teoria multisensoristen ympäristöjen positiivisista vaikutuksista sai alkunsa, kun 1966-luvulla amerikkalaispsykologit Cleland ja Clark kertoivat aistiärsykkeiden vaikutuksista muun muassa ylivilkkauteen, autismiin ja kognitiivisiin häiriöihin (Hidden Angel Foundation n.d.). 1970-luvulla multisensoristen ympäristöjen käsitettä kehittivät Ad Verheul ja Jan Hulsegge, jotka työskentelivät vammaisten

henkilöiden kanssa (Hidden Angel Foundation n.d.). He käyttivät nimitystä "Snoezelen" ja sen alkuperäinen tarkoitus oli luoda rentouttavaa vapaa-ajan toimintaa ihmisille, joilla oli psyykkisiä ongelmia. Snoezelen-tekniikan tarkoituksena on keskittyä yksittäisiin aistihavaintoihin kuten esimerkiksi kosketukseen. Arkielämässä ihmisen on vaikea kokea vain yksittäisiä aistihavaintoja, sillä ympäröivä maailmamme on täynnä erilaisia aistiärsyksiä. (Verheul 2014, 26.)

Verheulin (2014, 26) mukaan multisensorisuuden tarkoituksena oli tarjota erityisiä kokemuksia, joita ei välttämättä arkielämässä ole mahdollista kokea. Aistiärsykkeiden tarjoaminen siten, että aistihavainnot olisivat mukavia ja miellyttäviä on tärkeää, jotta henkilö tuntisi itsensä turvalliseksi. Toimintaperiaatteena on sallia esimerkiksi vammaiselle henkilölle hänen tarvitsemansa aika ja paikka, jotta hän itse voi valita tai ilmaista aistikokemukset, joista hän nauttii ja joihin hän haluaa keskittyä tai vaihtoehtoisesti kieltäytyä ärsykkeistä, joista hän ei nauti. Snoezelen perusperiaate on *"nothing has to be done, everything is allowed"* eli kaikki on sallittua, mutta mitään ei ole pakko tehdä.

5.2 Miksi multisensorista toimintaa tehdään?

Sirkkola (2009, 59) toteaa sosiokulttuurisen multisensorisen työn pohjautuvan Paglianon määritelmään multisensorisista ympäristöistä, mutta lisäksi se korostaa osallisuutta, luovien ryhmätoimintojen ominaisuuksia ja voimaannuttavan digitaalisen median käyttöä. Sirkkolan (2009, 4) mukaan Pagliano (1998, 107) määrittelee multisensorisen ympäristön tilaksi tai huoneeksi, jossa ärsykkeet voivat muun muassa olla ohjattavissa, käsiteltävissä, tehostettuja ja pelkistettyjä. Ne ovat tarkoitettu aktiiviseen tai passiiviseen kanssakäymiseen ja tilapäisesti sopimaan käyttäjän havaintuihin mielenkiinnon kohteisiin, motivaatioihin, vapaa-aikaan, rentoutumiseen ja/tai opetuksellisiin tarpeisiin.

Multisensoriset ympäristöt ovat tiloja, joissa moniaistiset ärsykkeet ohjataan vastaamaan ihmisten havaintuihin tarpeisiin ja mielenkiinnon kohteisiin. Kansainvälisesti multisensorisia tiloja käytetään aistiärsykeiksi, varhaiseen vuorovaikutukseen, sosiaalisiin kanssakäymisiin, vapaa-aikaan ja rentoutumiseen sekä terapiaan ja koulutukseen. Näiden lisäksi multisensoriset ympäristöt ovat tulleet tutuiksi työvälineiksi monille sosiaalisen tuen tarjoajille, kun puhutaan syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten sosiaalisen hyvinvoinnin lisäämisestä. (Sirkkola 2009, xiv.)

Multisensoristen ympäristöjen luovien toimintojen tavoitteena on tarjota osallistujille mahdollisuus kuulua ryhmään, vapaus ilmaista tunteitaan ja tuntemus siitä, että heidät hyväksytään ainutlaatuisina yksilöinä. Näiden kokemusten uskotaan tukevan mm. oppimisvaikeuksien kanssa kamppailevien nuorten tasapainoista elämää. (Sirkkola 2009, 60.)

6 AISTIT

Aisteilla on erittäin suuri merkitys jokapäiväisessä elämässämme, sillä ne antavat meille tarvittavaa tietoa ympäristöstämme, jota tarvitsemme kyetäksemme toimimaan. Aistiemme avulla olemme yhteydessä ulkomaailmaan kuin oman kehomme tuntemuksiinkin. (Papunet.net n.d.)

Ayresin (2008, 74–75) mukaan ihminen vastaanottaa aistimuksia kahdeksan eri aistin kautta. Aistimme koostuvat eksteroseptiivisistä aisteista, proprioseptiivisistä aisteista, vestibulaarisesta aistijärjestelmästä sekä viskeraalisista aisteista. Kranowitz (2004, 53–54) kertoo, että ihmiselle on luonteenomaista pyrkiä eroon liian voimakkaista tai epämiellyttävistä aistiärsykkeistä kun puolestaan myös ihminen mielellään hakeutuu miellyttävien aistikokemusten läheisyyteen, joka luo turvallisuuden ja hyvän olon tunnetta. Jotta tarkoituksenmukainen reagointikyky toimisi, tulee aistien toimia yhteistyössä keskenään.

Aistihavaintomme muodostuvat, kun jokin kehon ulkoinen tai sisäinen ärsyke siirtyy aistirataa pitkin aivoihin, jonka seurauksena syntyy havainto sekä sen tuottama kokemus tai elämys. Erilaiset aisti-impulssit kulkevat omille aistialueilleen, jotka ovat kukin erikoistuneet vastaanottamaan kyseisen aistin kautta tulevaa tietoa. Ensin aistimukset tunnustetaan irrallisina aistivaikutelmina. Vasta monimutkaisen tiedonkäsittelyn tuloksena aistimukset saavat merkityksensä, johon vaikuttavat mielentilat, tunteet kuin myös muisti, muistot ja odotukset. Aistimuksia verrataan aiempiin aistikokemuksiin, jonka jälkeen ihmisen on mahdollista tunnistaa kyseinen aistimus. (Papunet n.d.) Seuraavissa alaluvuissa perehdymme syvemmin aisteihimme sekä niiden tehtäviin.

6.1 Näköaisti

Luonnollisesti näköaistimuksemme saamme silmiemme kautta, kun silmän verkkokalvo reagoi ympäristön valoaaltoihin. Valon stimuloidessa verkkokalvoa, näköaistiärsykkeet lähtevät näköaistimuksia käsitteleviin aivorungon keskuksiin. Siellä impulssit käsitellään ja yhdistetään muihin aistitietoihin, erityisesti niihin, jotka ovat peräisin lihaksista, nivelistä ja vestibulaarisesta aistijärjestelmästä. Näin muodostuu perustietoisuutemme ympäristöstämme ja ympärillä olevien esineiden sijainnista. (Ayres 2015, 75.)

Viestit kulkevat edelleen aivorungon muihin osiin ja pikkuaivoihin, joissa ne yhdistyvät motorisiin viesteihin. Näin mahdollistuu liikkuvan kohteen seuraaminen. Osa aistitiedosta kulkeutuu aivokuoren näköalueelle. Siellä tapahtuu yksityiskohtien tarkka erottelu muista aisteista peräisin olevan tiedon avulla. Jotta ihminen näkisi ympäristönsä merkityksellisenä, aivojen on kaikilla tasoilla toimitava hyvin ja osattava yhdistää eri aistitiedot näköaistitietoon. Tämä on erittäin tärkeää lukutaidon kehityksen kannalta. (Ayres 2015, 75.)

6.2 Kuuloaisti

Ääniaallot stimuloivat sisäkorvassa sijaitsevia kuuloreseptoreja, jotka lähettävät impulsseja aivorungossa oleviin kuulokeskuksiin. Siellä kuuloärsykkeet sekä vestibulaarisen aistijärjestelmän, lihasten ja ihon lähettämät aistitiedot käsitellään yhdessä. Kuulokeskukset ovat hyvin lähellä näköaistiärsykeitä käsitteleviä keskuksia ja ne vaihtelevat tietojan keskenään. (Ayres 2015, 76.)

Näköaistiärsykkeiden tavoin, myös osa kuuloaistitiedostakin jatkaa matkaansa aivorungon muihin osiin ja pikkuaivoihin. Siellä aistitieto yhdistyy muista aistijärjestelmistä tulleisiin aistitietoihin sekä motorisiin viesteihin. Kuuloaistitieto yhdessä siihen liittyneiden muiden aistitietojen kanssa jatkaa edelleen isojenaivojen aivopuoliskojen osiin. Ihmisen olisi vaikea ymmärtää kuulemaansa, mikäli tällaista aistitietojen yhdistymistä kuuloaistitietoon ei tapahtuisi. (Ayres 2015, 76.)

Äänet saavat merkityksen, kun kuuloaistitieto yhdistyy erityisesti vestibulaarisen aistitiedon kanssa. Jokaisella aivojen osalla viesti selkeytyy ja tarkentuu. Näin tiedyt äänneet kehittyvät merkityksellisiksi tavuiksi ja sanoiksi. (Ayres 2015, 76.)

6.3 Maku- ja hajuaisti

Ihmisen neljä perusmakua ovat makea, suolainen, hapan ja karvas. Näiden makujen vaikutuksesta osaamme välttää vaarallisten aineiden syömistä. Maut vaikuttavat myös siihen, pidämmekö jostain tietystä ruoasta vai emme. Kun hiukaset koskettavat kieltämme, se lähettää tietoa niiden kemiallisesta koostumuksesta eteenpäin. (Ayres 2015, 76.)

Ihmisen olfaktorisella aistilla eli hajuaistilla on vahva suojeleva merkitys elämässä. Hajuaistimme avulla pystymme haistamaan esimerkiksi vaarallisen savun tai pilaantuneen ruoan, joka saa meidät toimimaan tilanteen vaatimalla tavalla. Kuten muut aistimukset, hajuaistimukset menevät suoraan aivojen limbiseen järjestelmään kulkematta lainkaan aivorungon kautta. Tämän seurauksena hajut saattavat herättää meissä tunteita. Ne voivat olla meillä valmiiksi muistissa tai suhtautumisemme asiaan voi muodostua pelkän hajuaistimuksen perusteella ja sitä kautta vaikuttaa mieltymyksiimme ja valintoihimme. (Ayres 2008, 77.)

6.4 Tuntoaisti

Taktiillinen aisti, tutummin tuntoaisti, on ihmisen aistijärjestelmistä laajin, joka perustuu ihon tuntoresptoreihin, jotka vastaanottavat aistiärsykeitä ja lähettävät impulsseja aivoihin (Ayres 2008, 77–78). Tuntoaistit voidaan erotella muun muassa kosketusaistiksi, kutina-aistiksi eli hyvin herkäksi pintatuntoaistiksi, kipuaistiksi, vibraattorin havaitsemaksi värinäaistimukseksi, paine-eroja havain-

noivaksi paineaistiksi ja lämpötilaeroja havainnoivaksi aistiksi, joiden avulla ihmisen tulisi pystyä reagoimaan nopeasti ja tarkoituksenmukaisesti vaaran kuin myös mielihyvän signaaleihin. (Laurinsalo 2014, 204.)

Taktiilisen tuntoaistin kehittyminen alkaa ensimmäisenä kaikista aistijärjestelmistä, jo kohdussa oloaikana. Taktiiliset aistimukset käsitellään aivorungon tumakkeissa, jossa tehdään tulkinta aistimuksen vaarallisuudesta ja vaarattomuudesta. Aistimusta tarkemmin käsittelevät aivokuoren sensoriset alueet, jotka kertovat esimerkiksi kosketuksen tarkan sijainnin. Taktiilisella aistijärjestelmällä on erittäin voimakas vaikutus psyykkiseen kuin fyysiseenkin toimintaan ja ne voivat vaikuttaa koko hermoston toiminnan jäsentymiseen. (Ayres 2008, 77–78.)

6.5 Proprioseptiivinen aisti: asento ja liike

Sana *proprioseptiivinen* on peräisin latinankielisestä termistä *proprius*, "oma". Oma kehomme tuottaa aistimuksia niin liikkeessämme kuin pysyessämme paikallaan, sillä aivoihin kulkeutuu jatkuvasti viestejä lihaksilta ja niveliltä kehomme asennoista. Kun lihakset supistuvat ja venyvät syntyy proprioseptiivistä aistitietoa. Sitä tuottaa myös nivelten taipuminen, oikaisu, veto ja puristuminen. Luukalvossa, joka ympäröi luita, on myös proprioseptoreita. (Ayres 2015, 78.)

Proprioseptiiviset impulssit kulkeutuvat selkäydintä pitkin aivorunkoon sekä pikuaivoihin. Osa niistä päätyy isoihin aivoihin. Aivojen osat, jotka eivät tuota tietoisuutta, käsittelevät suurimman osan proprioseptiivisesta aistitiedosta – emme siis huomaa lihaksista ja nivelistä peräisin olevia aistimuksia, ellemmme kiinnitä liikkeisiimme erityistä huomiota. (Ayres 2015, 79.)

Ayresin (2015, 79) mukaan proprioseptiivinen aistijärjestelmä auttaa meitä liikkumisessamme. Jos saisimme liian vähän aistitietoa tältä aistijärjestelmältä, liikkeemme olisivat kömpelöitä ja hitaita ja vaatisivat enemmän töitä. Jos käsistä ei tulisi tarpeeksi proprioseptiivistä aistitietoa, esimerkiksi vaatteiden napitus, tavaroitten poimiminen ja purkkien avaaminen olisi hyvin vaikeaa. Niin ikään myös autosta nouseminen, rappusten nouseminen ja urheilusta selviytyminen olisivat vaikeaa, jos vartalon ja jalkojen proprioseptiiviset aistimukset eivät viestittäisi tarpeeksi hyvin. Tällöin tulisi tukeutua paljon enemmän näköaistiimme ja seurata tarkasti omaa kehoa ja sen liikkeitä. Lapsen proprioseptiivisen aistitiedon ollessa puutteellista, hänen kaikki tekeminen tuottaa yleensä vaikeuksia, ellei hän voi seurata koko ajan omia tekemisiään.

6.6 Vestibulaarinen aisti: painovoima, pään liikkeet ja tasapaino

Korvakäytävän perällä sijaitsee simpukka, jossa sijaitsevat niin kuuloreseptorit kuin kahdenlaiset vestibulaarireseptoritkin. Toiset vestibulaarireseptorit reagoivat painovoimaan. Koska painovoima vaikuttaa aina, nämä painovoimareseptorit

lähettävät aistitietoa jatkuvasti vestibulaaritimakkeisiin. (Ayres 2015, 79–80.) Erilaisissa päännliikkeissä painovoima reseptorien lähettämä liikkeen aistiärsyke muuntaa vestibulaarisen aistijärjestelmän aistitietoa, sillä pään liikkeet muuttavat painovoiman vaikutusta kalsiumkarbonaattikiteisiin (Ayres 2008, 80).

Toiset vestibulaariset reseptorit ovat nestettä sisältävissä kaarikäytävissä. Kumpikin sisäkorva sisältää kolme paria kaarikäytäviä. Yksi niistä suuntautuu ylhäältä alas, yksi vasemmalta oikealle ja yksi edestä taakse. Pään liikkua nopeasti, kaarikäytävässä oleva neste pakkautuu kaarikäytävän takaseinään. Tästä syntyvä paine stimuloi kaarikäytävässä sijaitsevia reseptoreja. Reseptorit aikaansaavat impulsseja, jotka kulkeutuvat pitkin vestibulaarista hermoa vestibulaaritimakkeisiin. Tätä kaarikäytävistä lähtevää aistimusta kutsutaan liikeaistiksi, sillä sensorinen ärsyke muuttuu pään liikkeen nopeuden tai suunnan muuttua. (Ayres 2015, 80.)

Painovoimareseptorien ja kaarikäytävien reseptorien lähettäessä aistiärsykeitä yhdessä, saamme tarkan tiedon asennostamme suhteessa painovoimaan, liikkeidemme nopeudesta ja suunnasta ja siitä, olemmeko liikkeessä vai paikoillamme. Tämä tieto on todella merkityksellistä toimintakyvyillemme. (Ayres 2015, 80.)

Vestibulaarinen aistijärjestelmä on todella herkkä ja aivot huomaavat pienimmätkin asennon tai liikkeen muutokset. Aistijärjestelmän kehitys alkaa jo 9-viikkoisella sikiöllä, ja kun sikiö on noin viisi kuukautta, se tuottaa yhdessä tuntoaistien ja viskeraalisen (sisäelimestä peräisin tulevan) aistijärjestelmän kanssa lähes kaikki sikiön aivoihin kulkeutuvat aistiärsykkeet. Äidin liikkeet siis aktivoivat sikiön vestibulaarista aistijärjestelmää lähes koko raskauden ajan. (Ayres 2015, 81.)

Vestibulaarisen aistin lisäksi elimistömme sisältä tulevista aistimuksista meille viestittää viskeraalinen aisti. Ayres (2008, 81–82) toteaa aistimuksemme syntyvän silloin, kun elimistössämme olevat reseptorit aktivoituvat elintoiminnan, verenkierron sekä veren kemiallisen koostumuksen vaikutuksesta. Aivot säätelevät hengitystä, ruoansulatusta sekä muita autonomisen hermoston toimintoja viskeraalisen aistin avulla, jonka kautta aivot saavat tietoa esimerkiksi elimistön ruoan ja veden tarpeesta.

7 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Opinnäytetyöprosessissa hyödynsimme aikaisempia opinnäytetöitä, joiden aiheet ovat lähellä oman opinnäytetyömme aihetta. Perehdyimme Centrian ammattikorkeakoulun opiskelijoiden Braxin ja Kivirannan vuonna 2015 toteuttamaan opinnäytetyöhön ”Aistien huumaa projekti: Toimintapäivä ja ohjaustuokiot päiväkotiin ja perhepäivähoitoon”, jossa he käsittelivät sitä, miten lapsen

luontaisia toimintatapoja voisi tukea sekä miten lapsille tuotetaan mielekkäitä ja rikastuttavia aistikokemuksia.

Lisäksi tutustuimme vuonna 2015 Jyväskylän ammattikorkeakoulu opiskelija Mutasen tekemään opinnäytetyöhön ”Opas aistiyliherkän lapsen toiminnan tukemiseksi” sekä vuonna 2014 Metropolia ammattikorkeakoulussa opiskelleiden Saikkosen ja Tervosen tuottamaan opinnäytetyöhön ”Aistimuksia arkeen- Opas aistihakuisen lapsen toiminnan tukemiseksi”. Niin Mutanen kuin Saikkonen ja Tervonenkin tuottivat lasten vanhemmille ja lähiaikuisille oppaat, joissa esiteltiin erilaisia käytännön ideoita arjen tukemiseksi. Näistä kahdesta opinnäytetyöstä saimme tukea oman oppaamme rakentamiseen. Lisäksi tutustuimme yllämainittujen opinnäytettyöiden lähdeluetteloihin, joista saimme tukea myös teoriakirjallisuuden käyttämiseksi opinnäytetyössämme.

8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisena. Järjestimme 4–5-vuotiaille lapsille multisensorista toimintaa sekä kokosimme päiväkotiryhmälle oppaan multisensorisuudesta. Seuraavissa luvuissa avaamme tarkemmin opinnäytetyöprosessiamme, sen aloittamista, toimintojen toteuttamista sekä työn loppuun saattamista. Lisäksi kerromme toiminnallisen opinnäytetyön teoriasta sekä aineistonhankintamenetelmistämme.

8.1 Prosessin kuvaus

Opinnäytetyöprosessimme aloitimme aiheen valinnalla, jolloin pohdimme, mikä aihe kiinnostaisi meistä jokaista sekä mitä voisi hyödyntää varhaiskasvattajana työssään. Päätimme valita aiheeksemme multisensorisuuden sen kiinnostavuuden, vaikutusten ja monipuolisuuden vuoksi. Koska suuntaudumme opinnäytetyöprosessiamme varhaiskasvatukseen, toteutimme opinnäytetyömme 4–5-vuotiaiden lasten parissa. Halusimme toteuttaa opinnäytetyömme toiminnallisena ja idea multisensorista toimintaa käsittelevästä oppaasta innosti meitä. Lähdimme etsimään aiheeseen sopivaa yhteistyökumppania, joka löytyi Etelä-Suomessa sijaitsevan päiväkodin integroidusta erityisryhmästä. Sovimme tapaamisen ja kävimme tapaamassa kyseisen lapsiryhmän erityislastentarhanopettajaa, jolloin teimme alkukartoitusta lasten kiinnostuksen kohteista opinnäytetyömme sisältäviä toimintakertoja varten sekä varhaiskasvattajien toiveita kuunnellen. Tapaamisemme yhteydessä allekirjoitimme kirjallisen opinnäytetyösopimuksen.

Tapaamisemme jälkeen lähdimme ideoimaan lapsiryhmän vanhemmille tarkoitettua lupalomaketta (Liite 1) toimintakertojen videokuvausta varten. Suunniteltuamme huolellisesti lupalomakkeen, toimitimme lomakkeen lapsiryhmään, jossa varhaiskasvattajat jakoivat ne jokaisen lapsen vanhemmalle. Määritimme

lomakkeelle viimeisen palautuspäivän, joka oli noin kuukautta ennen toimintakertojen toteutusta, jotta ehdimme huolellisesti suunnitella toimintakerrat sekä videokuvauksen palautettujen lupalomakkeiden perusteella.

Toimintakerrat järjestimme toukokuussa 2017. Järjestimme toimintakerrat kahdena peräkkäisenä päivänä, joista molemmat päivät sisälsivät omat teemansa. Toteutimme kaiken kaikkiaan kolme toimintakertaa. Ensimmäisenä päivänä toteutimme kaksi Aavikko-teemaista toimintakertaa, ensin päiväkotiryhmän 5-vuotiaille ja sitten 4-vuotiaille. Seuraavana päivänä järjestimme kolmannen, Meri-teemaisen toimintakerran, johon osallistui lapsia kummastakin ikäryhmästä.

Opinnäytetyöprosessin viimeinen vaihe sisälsi valmiin opinnäytetyön ja sen pohjalta syntyneen toimintaoppaan esittelyn sekä koko prosessin päättämisen marraskuussa 2017. Tuottamamme toimintaopas annetaan päiväkotiryhmän käyttöön opinnäytetyön hyväksymisen ja arvioinnin jälkeen. Koko opinnäytetyöprosessimme aikana jatkuva oman työmme arviointi kulki matkassa mukana kehittäen jo tuotettua työtämme.

8.2 Toimintakerrat

Ideat toimintakerroille tulivat lasten toiveista. Keskustellessamme opinnäytetyöstämme päiväkotiryhmän erityislastentarhanopettajan kanssa, esille nousi lasten toiveet päästä tutkimusmatkoille eri kohteisiin, muun muassa aavikolle. Lasten toiveiden pohjalta suunnittelimme kaksi eri toimintakertaa, joissa lapset pääsivät tutkimaan ja aistimaan aavikon ja meren rannan tarjoamia aarteita. Toimintoja suunnitellessa hyödynsimme Verheulin kertomaa tärkeää tietoa aistihuoneen toteuttamisesta.

Aistihuoneen ja sen sisällön on tärkeää olla motivoiva ja ihmisiä rohkaiseva. Materiaalien ja huoneen yleisilmeen kuten musiikin, valojen ja huoneessa olevien esineiden asettelu tulee olla houkutteleva, aisteja aktivoiva, reaktioita herättävä ja puoleensavetävä. Samalla on kuitenkin tärkeää, että huoneessa vallitsee rauhoittava tunnelma, jotta myös rauhoittuminen mahdollistuu. Huonetta rakentaessa on myös hyvä muistaa, että jokainen ihminen reagoi omalla tavallaan eri aistiärsykkeisiin kuten väreihin, ääniin, tärinään ja valoihin. (Verheul 2014, 26—27.)

Aistihuoneita voi rakentaa monella eri tapaa, niin että ne joko aktivoivat kaikkia aisteja kerralla tai keskittyvät aktivoimaan vain yhtä tai kahta aistia. Erilaisia tapoja tarjota aistikokemuksia ovat esimerkiksi erilaiset nesteet, kuvat, elokuvat, värit, peilipallot, saippuakuplat, värit, kosketus- ja kuulohuoneet. (Verheul 2014, 36—39.)

8.2.1 Ensimmäinen toimintakerta

Ensimmäinen toimintakerta sisälsi Aavikko-teeman. Aloitimme toimintakerran lapsiryhmän eteistilasta, jossa esittelimme itsemme sekä kyselimme lapsilta orientoivia kysymyksiä teemaan liittyen. Oikeaa matkustustapaa noudattaen lähdimme lasten kanssa lentäen aistihuoneeseen eli aavikolle. Aavikolle saapuessamme soi taustalla kuuloaistia aktivoiva ja Aavikko-teemaa kuvaava tuulinen hiekkamyrskyn ääni. Huoneeseen olimme tuottaneet muutamia eri aistipisteitä, joista ensimmäinen oli näköaistia stimuloiva piste. Pisteellä olimme kiinnittäneet seinälle aavikkoa havainnollistavia kuvia. Lapset katselivat lumoutuneina kuvia ja osasivat myös nimetä kuvissa olevia asioita. Lisäksi kyselimme jälleen seinällä oleviin kuviin liittyviä kysymyksiä, jolla saimme rikastettua lasten tietoutta aavikosta kuvien avulla.

Toinen aistipisteemme oli tuntoaistia stimuloiva piste. Näköaistipisteeltä tuntoaistipisteelle lapset siirtyivät tunnelia ja tyynyjä pitkin, jotka kuvastivat aavikon maaston epätasaisuutta. Siirtymismatkalla vastassa oli myös kova tuuli, jonka toteutimme tuulettimen avulla. Tämä kuvasti aavikon sääolosuhteita. Tuntoaistipisteelle olimme luoneet aavikon tunnelmaa kuivalla hiekalla sekä kuivalla riisillä, joita lapset saivat tunnustella ja tehdä tuntoaistihavaintoja.

Kolmas luomamme aistipiste oli haju- ja makuaistia stimuloiva. Jälleen siirryimme epätasaista maastoa pitkin varovaisesti pisteelle. Siirtymissä huomioimme tasapainoainin aktivoinnin erilaisin penkein ja hypyin. Hajuaistin stimuloimiseksi olimme hankkineet kookokselta tuoksuvan palasaippuan, joka kuvasti aavikolla kasvavia yksittäisiä palmuja, joissa kookokset kasvavat. Makuaistia herättelimme banaanilastuilla. Kaikkien aistipisteiden lisäksi olimme erilaisella rekvisiitalla koristaneet huonetta, jotta saimme mahdollisimman hyvin Aavikko-teeman esille.

Neljäs pisteemme oli rentoutumisen piste, jossa toteutimme lasten kanssa rentouttavan kaverisuihkun hikisen aavikkoreissun jälkeen. Rentouttavassa suihkussa teimme pareittain vuorotellen kaverille kuivasuihkun, jossa kastelimme ensin hiukset, hartiat, kädet ja selän. Tämän jälkeen otimme saippuaa, jolla pesimme edellä mainitut osa-alueet, jonka jälkeen huuhtelimme saippuat pois. Lopuksi otimme mielikuvituksellisen ison kylpypyyhkeen, johon käärimme parimme. Tämä toteutettiin myös toiselle pareista. Toimintakerran lopuksi lähdimme aavikolta pois lentokoneella lentäen. Lapset olivat päiväkodissa askarrelleet itselleen passit, joihin lopuksi laitoimme heille tarrat muistoksi aavikko matkasta.

8.2.2 Toinen toimintakerta

Toinen toimintakertamme vei lapset retkelle meren rantaan. Aloitimme meriteeman jälleen lapsiryhmän eteistilasta, jossa kyselimme lapsilta orientoivia kysymyksiä teemaan liittyen. Tuttuun tapaan lähdimme lasten kanssa lentäen aistihuoneeseen eli meren rantaan. Meren rantaan saapuessamme soi taustalla

kuuloaistia aktivoiva ja meriteemaa kuvaava delfiinien laulu sekä muita merellisiä ääniä. Päätimme pitää tämän aistimatkan lähes samassa toteutusjärjestyksessä, kuin edellisen Aavikko-teemaisen toimintakerran, sillä halusimme turvata lapsille edes vähäistä rutiinia jännittävään toimintaan. Ensimmäinen piste oli jälleen näköaistia stimuloiva. Pisteellä olimme kiinnittäneet seinälle merta ja meren rantaan havainnollistavia kuvia kuten erilaisia ja erivärisiä kaloja, hiekkalinnoja ja simpukoita. Lapset osasivat hyvin nimetä kuvissa näkyviä asioita. Lisäksi kyselimme jälleen seinällä oleviin kuviin liittyviä kysymyksiä, jolla saimme rikastettua lasten tietoutta myös meren rannasta ja merestä kuvien avulla.

Näköaistipisteeltä maku- ja hajuaistipisteelle lapset siirtyivät tunnelia pitkin. Pisteelle olimme luoneet merellistä tunnelmaa meren tuoksuisella palasaippualla sekä kuplavedellä. Lisäksi meren kuplintaa havainnollitimme lasisella koristepallolla, jonka sisällä oli kuplia.

Kolmantena luomamme aistipiste oli tuntoaistia herättelevä. Tällä pisteellä lapset saivat tunnustella kuivia meren hiomia kiviä sekä vedessä olevia kiviä. Lasten tunnustellessa kiviä, loimme merellistä äänimaisemaa merenäni soittimella, jota liikutellessa sai aikaan meren kohinaa. Tälläkin kerralla aistipisteiden lisäksi olimme erilaisella rekvisiitalla koristaneet huonetta, jotta saimme mahdollisimman hyvin merellisen teeman esille.

Neljäs pisteemme oli meren ranta, jolle olimme levittäneet vilttejä, puhaltaneet uimarenkaita sekä laittaneet esille erilaisia simpukoita. Tällä pisteellä lapset saivat touhuta hetken juuri sitä, mitä mieli teki. Olimme myös tuoneet saippuakupla pulloja, jotta lapset saivat puhallella saippua kuplia. Simpukoita tunnustellessa ja kuunnellessa niitä tarkasti, saattoi niistä kuulua meren kohinaa.

Viimeisenä pisteenä oli jälleen rentoutumisen piste, jossa toteutimme lasten kanssa silkkiterapiaa. Lapset menivät lattialle patjoille makaamaan. Kehotimme heitä ottamaan rennon asennon ja kuuntelemaan taustalla kuuluvaa merellistä musiikkia. Lasten rentoutuessa liikuttelimme heidän päällään silkkikangasta eri liikkein, jolla loimme erilaisia ilmavirtoja. Lopuksi laskimme silkkikankaan lasten vartaloiden päälle. Toimintakerran lopuksi lähdimme meren rannalta pois lentokoneella lentäen. Lapset saivat jälleen passeihin tarrat muistoksi myös meren ranta matkasta. Aineiston keräämisen ja toimintakertojen jälkeen aloitimme videokuvausaineiston purkamisen. Tämä vaihe sisälsi lähinnä videoiden huolellista havainnointia ja yhteenvetoa yhdessä.

8.3 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisena, sillä siinä yhdistyivät käytännön toteutus sekä sen raportointi. Vilkan & Airaksisen (2003, 9) mukaan toiminnallisen opinnäytetyön voi tuottaa kohderyhmän mukaan esimerkiksi kansiona, vihkona, ohjeena tai oppaana työelämäänsä. Tässä tapauksessa tuotimme oppaan, jonka tarkoituksena on antaa varhaiskasvattajille tietoa multisensorisuudesta ja

innostaa heitä multisensorisen toiminnan toteuttamisesta lasten kanssa. Oppaan pohjaksi keräsimme hyvän teoreettisen tietoperustan, joka tukee oppaan sisältöä.

Toiminnallisen opinnäytetyön avulla syntyvän konkreettisen tuotoksen rakentamisessa tulee miettiä sen toteutustapaa, sisältöä sekä ulkoasua. Usein tavoitteena on luoda uusi tuote, joka eroaa aiemmin tehdyistä tuotoksista. Tuotoksessa tulisi lisäksi huomioida sen käytettävyys sekä asiasisältö kohderyhmässä ja koko käyttöympäristössä. Tuotoksen tulisi olla mahdollisimman houkutteleva ja selkeä sekä ennen kaikkea tiivis ja informatiivinen, joka on helppo ja nopea käyttää. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51–53.) Toteutimme valmiin oppaan multisensorisista toiminnoista yhdessä 4–5-vuotiaiden lasten varhaiskasvattajien kanssa. Opasta suunnitellessa otimme huomioon heidän sekä lasten toiveita ja ideoita. Oppaan visuaalisuutta pyrimme lisäämään erilaisin kuvin ja värein sekä lasten lausahduksilla, joita saimme kuulla toteuttamillamme toimintakerroilla. Visuaalisuuden avulla pyrimme luomaan oppaasta mielenkiintoisen ja helppolukuisen.

Toiminnallisen opinnäytetyön raportissa on hyvä nousta esille, kuinka toiminta ja tuotos ovat konkreettisesti syntyneet, miten tiedot on hankittu ja miten sitä on hyödynnetty ja viety prosessin aikana eteenpäin. Raportissa esitellään tuotoksen sisältö, koko prosessin, lopullisen työn sekä oman ammatillisen kasvun pohdinta ja arviointi. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 55–56.)

8.4 Aineistonhankintamenetelmät

Tässä luvussa käymme läpi sitä, minkälaisia erilaisia menetelmiä käytimme opinnäytetyön materiaalin keräämiseen. Materiaalin keräämiseen toimintakerroilta käytimme osallistuvaa havainnointia sekä videokuvausta. Lisäksi laadimme jokaisen toimintakerran jälkeen muistiinpanot tekemistämme havainnoista.

Ensisijaisena aineistonhankintamenetelmänä käytimme videokuvausta sekä osallistuvaa havainnointia. Havainnointia helpotti erittäin paljon toteuttamamme videokuvaus, sillä vaikka havainnoimme toimintoja niihin osallistuen, jäi moni asia meiltä huomaamatta keskittyessämme täysin lasten kanssa toimimiseen. Vaikka tarkoituksenamme oli havainnoida toimintakertoja, halusimme olla lapsille myös aidosti läsnä. Kuvaamiemme videoiden avulla pystyimme käymään tilanteita vielä jälkikäteen läpi, mikä helpotti meitä havaintojen keräämisessä. Ennen tutkimuksen toteutusta laadimme vanhemmille lupalomakkeen, jossa pyysimme virallisesti kirjallista lupaa lasten videokuvaamiseen (Liite 1). Saimme erittäin hyvin tietoa videokuvan kautta siitä, minkälaiset asiat ja toiminnat lapsia niin kiinnostavat kuin rentouttavatkin sekä myös siitä, mitä olisi voinut tehdä toisin.

Osallistuvalla havainnoinnilla osallistuimme itse aktiivisesti lapsille järjestettyyn toimintaan. Tarkoituksenamme oli pyrkiä pääsemään havainnoitavan ryhmän jäseneksi, jolloin tutkijoina astumme tutkittavien kulttuuriseen ja symboliseen

maailmaan sekä pyrimme jakamaan ryhmän jäsenten kanssa elämäkokemuksia. Usein täydellinen osallistuminen synnyttää ongelmia, sillä tutkijoiden tulisi toimia luonnollisesti ja aidosti, jonka lisäksi he ovat keräämässä tietoa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015, 216–217). Tästä syystä jokaisella meistä oli oma rooli toimintakertoja toteuttaessa, jolloin yksi kuvasi ja kaksi syventyivät toteuttamaan toimintaa lapsille. Kerroimme myös heti alussa lapsille, miksi toimintoja kuvataan.

Lisäksi havainnoimme toimintakerroista kuvattuja videoita. Havainnointi on kaikenlaisen toiminnan suunnittelun, sen toteuttamisen ja arvioinnin perusta. Havainnoimisen aikana tehdään aisteihin perustuvia yksittäisiä havaintoja. (Koivunen & Lehtinen 2015, 16.) Videoiden havainnoinnin avulla pääsimme jälkikäteen palaamaan toimintakertoihin ja saimme tietoa lasten reaktioista, aistien käytöstä sekä oppimisesta, joita emme ehkä huomanneet itse toimintakerralla. Systemaattinen havainnointi auttaa ymmärtämään lapsen käyttäytymiseen vaikuttavia syitä ja sitä voi harjoittaa tietyissä tilanteissa kokonaisvaltaisesti tai vaikkapa keskittyä johonkin osa-alueeseen. Koivusen ja Lehtisen (2015, 19–20) mukaan Gyekyen ja Nikkilä (2013) toteavat myös, että pienen lapsiryhmän havainnointiin tulee keskittyä yhtä huolellisesti kuin yksittäisenkin lapsen havainnointiin.

Havainnointi on varhaiskasvattajien yksi tärkeimmistä perustehtävistä. Havainnoinnin avulla varhaiskasvattajat voivat keskittyä lapsen kehityksen eri osa-alueisiin ja pilkkoa havainnoitavaa asiaa yhä pienemmiksi osiksi. Havainnointi on kaiken lapsilähtöisen toiminnan perusta, jonka avulla opitaan tuntemaan lapsi paremmin sekä ymmärtämään tätä paremmin. Huolellisella ja luotettavilla havainnointituloksilla varhaiskasvattajat pystyvät luomaan lapselle kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen raamit. (Koivunen & Lehtinen 2015, 15–20.)

9 TULOKSET

Tässä luvussa kerromme toimintakertojen ja videoiden pohjalta tekemistämme havainnoista. Päätimme teemoitella havaintomme aistien mukaan. Videoita toimintakerroista tallennettiin kolme kappaletta, yksi video yhtä toimintakertaa kohden. Havainnoimme videoita useasti sekä yksin että yhdessä. Päällimmäisenä johdtopäätöksenä aineistosta havaitsimme sen, että olimme onnistuneet luomaan lapsille mielekkäät ja kiinnostavat toimintakerrat, joilla lapset saivat runsaasti positiivisia aistikokemuksia. Seuraavissa kappaleissa kerromme tarkemmin havainnoistamme.

Olimme huomioineet näköaistin aktivoimisen koristelemalla huoneen erilaisin kuvin, valoin ja huivein. Tulostetut kuvat toimintakertojen aiheista toimivat orientaationa tuleville aistikokemuksille, ja jokaisessa videossa suurin osa lapsista keskustelikin innokkaasti kuvien aiheista. Valoihin reagoi vain kaksi lasta kahdeksasta.

Lasinen pallo, jonka sisään oli puhallettu kuplia, toimi kuplaveden havainnollistajana makuaistipisteellä. Kaikki lapset olivat todella kiinnostuneita lasipallosta, ja tutkivat sitä tarkasti. Visuaalisesti mielenkiintoiset kuplat houkuttelivat lapsia tunnustelemaan lasipalloa. Havaitimme, että koska kyseessä oli integroitu erityisryhmä, oli havainnollistavien kuvien käyttö erityisen tärkeää, jotta lapset varmasti hahmottivat, mistä oli kyse. Tulostetut kuvat olivat tärkeässä roolissa toimintakerralle orientoituessa.

Kuuloaistin aktivoimiseksi soitimme huoneessa rauhallista, teemoihin sopivaa musiikkia. Yksi lapsi kiinnitti heti huomionsa siihen, muut lapset kiinnittivät huomiota vasta musiikista kysyttäessä. Olimme tuoneet toimintakerralle mukaan myös soittimen, josta kuului meren kohinaa. Tätä soitinta kävi kiinnostuneena tutkimassa seitsemän lasta kahdeksasta. Koimme, että rauhallisella musiikilla oli vaikutusta tunnelman luomisessa.

Tuntoaistikokemusten luomiseksi olimme tuoneet Aavikko-teemaiselle toimintakerralle hiekka- ja riisiastioita sekä Meri-teemaiselle toimintakerralle vesi- ja kiviastioita lasten tunnusteltaviksi. Tuntoaistipisteet nousivatkin yhdeksi lasten suosikeiksi. Jokainen lapsi tunnusteli hiekkaa ja riisiä uteliaana. 5-vuotiaat osasivat kertoa, miltä hiekka tuntui; osa kertoi hiekan olevan pehmeää, toinen sanoi sen tuntuvan karhealta. Hiekan tunnustelu tuntui lapsista kuulemma myös ihanalta ja hyvältä, yksi lapsi havaitsi hiekan ja riisin jäävän kiinni kämmeniin. Havaitimme, että hiekan tunnustelu oli lapsista selkeästi mielekkäämpää, kuin riisin.

Vedessä olevien kivien sekä kuivien kivien tunnustelu näytti olevan lapsille todella kiinnostavaa. Meriaiheisen soittimen alkaessa soida taustalla, lapset ryntäsivätkin tutkimaan sitä, mutta osa palasi vielä leikkimään kivillä. Havaitimme, että yksi lapsi oli ensin innokas tunnustelemaan kiviä ja vettä, mutta soittimen äänen alkaessa soida taustalla, lapsi ei kyennyt enää kiviä koskemaan. Totesimme, että tällä pisteellä oli samaan aikaan liian monta aistikokemusta.

Iloksemme myös rekvisiitaksi tuomamme huivit ja tekokasvit herättivät mielenkiintoa lapsissa. Eräs lapsi keskittyi huivien tunnusteluun todella paljon. Toisella toimintakerralla yksi lapsi huomasi tekokasvin, tunnusteli sen lehtiä ja runkoa ja kutsui iloisesti muutkin tunnustelemaan puuta.

Makuaistikokemuksen toteutimme banaanilastuilla sekä kuplavedellä. Jokainen lapsista maistoi banaanilastua, muutamat lapset olivat erittäin innokkaita maistamaan lastua, mutta banaanilastut jakoivat lasten mielipiteitä. Ensimmäisellä toimintakerralla kaksi viidestä lapsesta piti banaanilastujen mausta, yksi lapsista vierasti lastun kovuutta, yksi lapsista ilmaisi, ettei pitänyt banaanilastun mausta, yhdellä lapsella ei ollut reaktiota. 5-vuotias lapsi osasi nimetä banaanilastusta tulevan mieleen maapähkinävoi. Toisella toimintakerralla yksi lapsista oli erittäin innokas maistamaan banaanilastua, mutta ilmaisikin sitten, ettei siitä pitänyt. Muut pitivät banaanilastun mausta.

Merenranta-toimintakerralla kaikki lapset maistoivat innokkaina tilkan kuplavettä. Kuitenkin vain yksi lapsi kahdeksasta kertoi pitävänsä sen mausta. Havaitsimme, että vaikka makuaistipisteillä ilmaistiin myös epämiellyttäviä tuntemuksia, kaikki lapset olivat kuitenkin innokkaita saamaan makukokemuksia.

Hajuaistia aktivoitiin eri tuoksuisten palasaippuoiden avulla. Jokainen lapsista halusi haistaa saippuaa, osa oli erittäin innokaskin. Osalle lapsista oli tärkeää myös nähdä, miltä saippua näyttää kääreensä sisällä. Ensimmäisellä toimintakerralla lapset haistelivat kookoksen tuoksuista palasaippuaa ja 4–5-vuotiaat osasivat kertoa tuoksusta tulevan mieleen "laku" tai "patukka". Toisella toimintakerralla yksi lapsi ilmaisi, ettei pitänyt saippuan tuoksusta, vaikka oli innokas sitä haistelemaan. Vain yksi lapsi halusi haistaa saippuaa uudelleen.

Kolmannella toimintakerralla lapset haistelivat raikkaan, merellisen tuoksuista saippuaa. Suurin osa lapsista ei reagoanut saippuan tuoksuun lainkaan. Kysyttäessä, miltä saippua lapsista tuoksuu, lapset kertoivat sen tuoksuvan "hyvältä". Kaksi heistä halusi haistaa saippuaa vielä uudelleen, yksi lapsista ei pitänyt saippuan tuoksusta ja ilmaisi tämän vahvasti.

Havaitsimme, että lapset nauttivat suuresti toteuttamistamme multisensorisista toimintakerroista. Eräät lapset selvästi aktiivisesti hakivat eri aistikokemuksia, ja rohkaisivat muitakin kokeilemaan ja tunnustelemaan. Toimintakerrat hyödyttivät meitä oppaan teossa siten, että saimme havainnoida, mitkä asiat ovat aistitoiminoissa hyödyllisiä ja mitä tulisi välttää niitä suunniteltaessa, esimerkiksi aistipisteillä ei saa olla samanaikaisesti liikaa eri aistiärsykeitä. Toimintakertojen avulla saimme mahdollisuuden myös konkreettisesti näyttää varhaiskasvattajille, millä välineillä multisensorista toimintaa voi toteuttaa ja millaisia vaikutuksia niillä on lapsiin.

10 POHDINTA

Koko opinnäytetyöprosessin ajan pohdimme työtämme ja sen toteutusta sekä sitä, mitä olisimme voineet tehdä toisin. Esimerkiksi opinnäytetyöprosessin alkuvaiheella laatiessamme aineiston hankinta- ja videokuvauslupalomaketta (Liite 1) päiväkotiryhmän lasten vanhemmille, meidän olisi pitänyt tarkistaa lomakkeet vielä kerran ennen niiden luovuttamista vanhempien täytettäväksi, sillä päiväkotiryhmältä tuli palautetta, että vanhempien allekirjoitukselle tarkoitettu kohta puuttui kokonaan. Olimme lisänneet kohdan alkuperäiseen lupalomakkeeseen, mutta jostakin syystä se puuttui tulostetuista versioista. Asia ratkaistiin niin, että ehdotimme päiväkotiryhmän varhaiskasvattajia pyytämään vanhempia lisäämään allekirjoituksensa lomakkeeseen.

Toimintakerrat toteutimme kahtena peräkkäisenä päivänä. Pohdimme monesti sitä, mitä hyötyjä ja haittoja peräkkäisinä päivinä toteutetuissa toiminnoissa oli.

Hyödyiksi koimme sen, että toisena päivänä lapset kokivat meidät tutuiksi ja turvallisiksi, koska olimme juuri edellisenä päivänä olleet heidän kanssaan. Lasten kokiessa olonsa kanssamme rennoiksi, saimme lapsilta enemmän aitoja reaktioita. Toisena päivänä lapset osasivat hyvin orientoitua toimintakertaan, sillä edellinen oli järjestetty edellisenä päivänä. Peräkkäiset päivät sopivat paremmin myös päiväkotiryhmän aikatauluun. Pohtiessamme haittapuolia, esiin nousi se, että toimintakertojen elämyksellisyys saattoi hieman jäädä vajaammaksi, sillä kahtena eri päivänä toteutetut toimintakerrat ikään kuin sulautuivat toisiinsa. Jos toimintakerrat olisi pystynyt järjestämään esimerkiksi siten, että niiden väliin olisi jäänyt viikko aikaa, kuten ensin suunnittelimme, ne olisivat pystyneet luomaan elämyksellisemmän kokemuksen. Esimerkiksi toisena päivänä toteutetulla toimintakerralla lapset osasivat jo odottaa, mitä tuleman pitää ja vertasivat toimintaa edellisen päivän aistiseikkailuun. Jälkimmäisen aistiseikkailun elämyksellisyys siis hieman kärsi tämän seurauksena.

Toimintakertoihin liittyvät pohdintamme koskivat muun muassa videokuvausvälineistöä. Saimme Hämeen ammattikorkeakoululta lainaksi iPadin, jolla kuvasimme toimintakerrat. Videomateriaalia tarkastellessamme kiinnitimme huomiota kuitenkin kuvan- ja äänenlaatuun. Lasten kommentteja oli aika ajoin vaikea kuulla huonon äänenlaadun vuoksi. iPadista lisäksi loppui muistitila toisen toimintakerran loppupuolella, joten loppurentoutus jäi tältä toimintakerralta kuvaamatta. Olimme muutoin tyytyväisiä aineistonkeruumenetelmämme valintaan.

Toimintakertojen jälkeen pohdimme myös aistipisteiden suunnittelun onnistumista. Olimme tyytyväisiä suunnittelemiimme aistipisteisiin, mutta yhdellä aistipisteellä oli selvästi liikaa eri aistiärsykeitä. Pisteellä oli tarkoitus päästä kokeilemaan kiviä ja suunnittelimme, että taustalla voisi soittaa meren kohinaa tuottavaa soitinta. Soittimen ääni kuitenkin häiritsi lasten keskittymistä kivien tunnisteluun ja eräälle lapselle niin moni aistiärsyke tuntui olevan liikaa. Pohdimme myös äänentoistoamme. Toistimme taustamusiikkia matkakaiuttimesta, mutta äänen laatu ja voimakkuus olisi voinut olla parempi, sillä taustamusiikkia ei oikein kuulunut. Taustamusiikilla on kuitenkin suuri rooli tunnelman luomisessa. Kaiken kaikkiaan panostimme järjestämiimme toimintakertoihin ja niiden suunnitteluun erittäin paljon ja saimmekin niistä hyvää palautetta päiväkodin varhaiskasvattajilta. Lapsilta saatu palaute oli myös mielekästä kuunneltavaa.

Opinnäytetyöprosessin lopulla pohdimme sitä, tuleeko kokoamallemme oppaalle käyttöä päiväkotiryhmässä ja palveleeko se varhaiskasvattajia heidän suunnitelllessaan multisensorista toimintaa lapsille. Olemme tyytyväisiä kokoamaamme oppaaseen ja siitä kasaantui sellainen, kuin olimme aluksi suunnitelleekin. Opasta kootessamme pohdimme sitä, että toteuttamistamme toimintakerroista olisi voinut tallentaa lisää valokuvia opasta varten. Jatkotutkimusaihe-ehdotuksiksi meille nousi tutkimus siitä, miten opasta hyödynnetään päiväkotiryhmässä sekä varhaiskasvattajien kokemuksia oppaasta, sen soveltavuudesta ja kehittämisestä.

Opinnäytetyömme lähdeluettelo jäi varsin lyhyeksi, mistä olemme opinnäytetyöprosessimme aikana saaneet myös opettajaltamme palautetta. Multisensorisuudesta löytyy kuitenkin suhteellisen vähän tietoa, minkä vuoksi myös lähteitä on vähän. Sirkkolankin (2009, xiv) mukaan ammattilaisille on multisensorisista ympäristöistä todella vähän tutkimusdokumentteja saatavilla, vaikka niiden tiedetään omaavan merkittävää potentiaalia helpottamaan voimaantumisen ja osallisuuden tunnetta.

LÄHTEET

Ayres, A. J. 2008. *Aistimusten aallokossa. Sensorisen integraation häiriö ja terapia*. Opetus 2000 –julkaisusarja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hidden Angel Foundation. (n.d.). Multi sensory Environments: A Short History. Haettu 25.5.2017 osoitteesta <http://www.cdhaf.org/multi-sensory-environments-a-short-history/>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2015). *Tutki ja kirjoita*. 20. painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Jarasto, P. & Sinervo, N. (1997). *Alle kouluikäisen lapsen maailma*. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. (2015). *Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille*. Jyväskylä: PS-kustannus

Kranowitz, C. S. (2004). *Tahatonta tohellusta*. Sensorisen integraation häiriö lapsen arkielämässä. 2.painos. Suom. Lari Tapola. Opetus 2000- julkaisusarja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laurea ammattikorkeakoulu. (2009). Kohtaamisia moniaistisessa tilassa. Taustat ja käsitteet. Haettu 23.4.2017 osoitteesta <http://moniaistinentila.laurea.fi/taustatjakasitteet.html#moniaistisuus>

Laurinsalo, V. (2014). Miksi en opi?. Haettu 28.3.2017 osoitteesta <file:///F:/MiksiEnOpiKirja.pdf>

Papunet (n.d.) Aistien merkitys vuorovaikutuksessa. Haettu 28.3.2017 osoitteesta file:///F:/aistit_ja_vuorovaikutus.pdf

Papunet (2015). Mitä on multisensorinen toiminta? Haettu 23.4.2017 osoitteesta <http://papunet.net/multisenso-mit%C3%A4-on-multisensorinen-toiminta>

Sirkkola, M. (2009). Multisensory Environments in social care: Participation and empowerment in sociocultural multisensory work. Väitöskirja. Haettu 22.5.2017 osoitteesta http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/90584/Multisensory_Environments%20in_social_care.pdf?sequence=1

Opetushallitus (2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Haettu 12.9.2017 osoitteesta http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Verheul, A. (2014). Snoezelen— "nothing has to be done, everything is allowed". Teoksessa Sirkkola M., (2014). Everyday Multisensory Environments, Wellness Technology and Snoezelen : ISNA-MSE's XII World Conference 30. – 31.10.2014, HAMK University of Applied Sciences, Visamäki, Finland. . (Ed)., In: HAMKin e-julkaisuja 26/2014, Hämeen ammattikorkeakoulu. [URN:ISBN:978-951-784-682-0](https://nbn-resolving.org/urn:isbn:978-951-784-682-0) Haettu 22.5.2017 osoitteesta http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81320/HAMK_ISNAMSE_2014_ebook.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vilkka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

AINEISTON HANKINTA- JA VIDEOKUVAUSLUPA

Hyvät huoltajat!

Teemme toiminnallista opinnäytetyötä, jossa tutkimme multisensorisen eli moniaistillisen toiminnan vaikutuksia 4–5- vuotiaiden lasten aistiyliherkkyyksiin. Toteutamme opinnäytetyössä pienimuotoisen oppaan päiväkotiryhmään aistiyliherkkyyksistä sekä niiden tukemisesta multisensorisella toiminnalla. Tulemme myös pitämään moniaistillista toimintaa päiväkotiryhmälle toukokuussa.

Havainnoimme ja videokuvaamme toimintakertoja, joten tarvitsemme huoltajien suostumuksen. Meillä on vaitiolovelvollisuus ja videot tulevat ainoastaan opinnäytetyötämme varten, joka tukee havainnointiamme myös toiminnan jälkeen ja mahdollistaa sen, että voimme käydä uudelleen tilanetta läpi ja tehdä uusia havaintoja, jotka saattavat jäädä huomaamatta itse tilanteessa, sillä osallistumme toimintaan yhdessä lasten kanssa.

Toiminnoista kuvatut videot voidaan lisätä myös Tenavanettiin, mikäli huoltajat antavat siihen luvan - näin myös te pääsette näkemään, mitä olemme lasten kanssa puuhailleet.

Ystävällisin terveisin,
sosiaalialan opiskelijat, Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK,

Jonna Sankila	jonna.sankila@student.hamk.fi
Anni Hiiri	anni.hiiri@student.hamk.fi
Emmi Kauhanen	emmi.kauhanen@student.hamk.fi

Lastani _____

Saa kuvata/havainnoida _____

Ei saa kuvata/havainnoida _____

Materiaalin saa lisätä Tenavanettiin?

Saa lisätä _____

Ei saa lisätä _____

Allekirjoitus _____

Palautathan lupalomakkeen päiväkotiin viimeistään 21.4.2017

The background of the cover is a wooden board with vertical planks. It is decorated with several small, square illustrations of marine life, including a starfish, a whale, a seahorse, a squid, and a fish. The board is also covered with numerous small, colorful light spots in shades of red, blue, green, and purple, creating a vibrant, multi-sensory effect.

Opas multisensorisuudesta

Osana toiminnallista opinnäytetyötä ” Opas multisensorisuudesta 4–5-vuotiaiden lasten päiväkotiryhmälle”

tekijät Anni Hiiri, Emmi Kauhanen & Jonna Sankila

sosiaalialan opiskelijat

Hämeen ammattikorkeakoulu

2017

Sisällys

Lukijalle.....	3
Tietoa aisteista.....	4
Multisensorisuus.....	5
Mitä on multisensorisuus?	5
Mistä multisensorisuus on lähtöisin?	7
Miksi multisensorisuutta toimintaa tehdään?	8
Multisensorisia toimintaehdotuksia.....	9
Aistiseikkailu aavikolla.....	10
Aistiseikkailu meren rantaan.....	14
Multisensorisuutta vuodenaikojen mu- kaan.....	21
Multisensorisia rentoutusehdotuksia.....	22
Silkkirentoutus.....	23
Kaverisuihku.....	24
Aistiretki metsän halki-rentoutus.....	27
Lähteet.....	30

Lukijalle

Multisensorisuus tarkoittaa useamman kuin kahden aistin stimuloimista samanaikaisesti. Lähtökohtana multisensoriselle kokemukselle on, että se tuottaa ihmisille jonkin uudenlaisen ja merkityksellisen kokemuksen. Aikuisen on tärkeä tukea lapsen aistikokemuksia, jotta lapsen aistit kehittyvät ikätason mukaisesti.

Tämä opas on luotu tukemaan, innostamaan, opastamaan ja antamaan vinkkejä siihen, kuinka multisensorista toimintaa voidaan lisätä ja toteuttaa lasten kanssa. Opas on tuotos toiminnallisesta opinnäytetyöstämme ”Multisensorisuus 4–5 -vuotiaiden lasten päiväkotiarjessa”. Toteutimme päiväkotiryhmän lapsille kolme multisensorista toimintaa, joista saimme hyödyllistä tietoa opasta varten. Opasta on väritetty myös toimintakerroilla kuultujen lasten kommentteilla.

Kuva toteuttamastamme aistiseikkailusta

Opas sisältää tietoa multisensorisuudesta, sen historiasta ja käyttötarkoituksista. Olemme koonneet oppaaseen myös kolme aktivoivaa ja kolme rentouttavaa multisensorista toimintaa. Suurimman osan niistä olemme itse suunnitelleet, osa on tartunut taskuumme koulusta opintojemme aikana. Toimintoja on helppo soveltaa lapsiryhmän iän, kehityksen ja tietenkin toiveiden mukaan.

Toivomme, että laatimamme opas on teille hyödyksi, innostaa teitä multisensorisen toiminnan mahdollisuuksista ja antaa ideoita aistitoiminnan toteuttamiseen lasten kanssa!

Anni Hiiri, Emmi Kauhanen & Jonna Sankila,
 Sosionomiopiskelijat
 Hämeen ammattikorkeakoulu

Tietoa aisteista

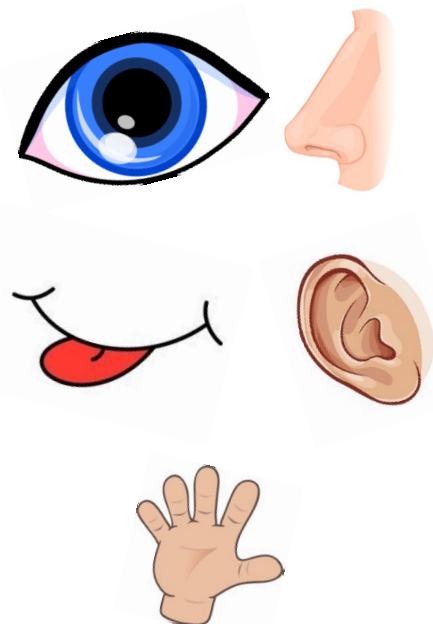
Aisteilla on erittäin suuri merkitys jokapäiväisessä elämässämme. Ne antavat meille ympäristöstämme tarvittavaa tietoa, jota tarvitsemme kyetäksemme toimimaan. Aistiemme avulla olemme yhteydessä niin ulkomaailmaan kuin oman kehomme tuntemuksiinkin. (Papunet.net n.d.)

Ayres (2008, 74–75) kertoo, että ihminen vastaanottaa aistimuksia kahdeksan eri aistin kautta. Tutumpia aistijamme ovat niin sanotut kaukoaistit, eli **näkö-**, **haju-**, **maku-**, **kuulo-** ja **tuntoaisti**. Lisäksi meillä on niin sanottuja lähiaisteja, jotka ovat **proprioseptiivinen aisti**, jonka avulla kehomme tuottaa lihaksilta ja niveliltä saatuja aistimuksia sekä liikkeessämme että paikalla ollessammekinkin. Lähiaisteihin kuuluvat myös **vestibulaarinen aisti**, joka synnyttää aistimuksia kehomme eri asennoista ja liikkeistä sekä **viskeeraalinen aisti**, jonka avulla saamme aistimuksia elintoiminnoistamme, kuten esimerkiksi hengityksestä. (Ayres 2008, 81-82.)

Jotta tarkoituksenmukainen reagointikyky toimisi, tulisi aistien toimia yhteistyössä keskenään. Kehityksen myötä aivomme säätelevät kaukoaistiemme toimintaa, jolloin voimme reagoida eri

aistiärsykköihin tarkoituksenmukaisesti. (Kranowitz 2004, 54-55.)

Jotta lapsen taidot kehittyisivät normaalisti, tulisi varmistaa heidän sopiva ja monipuolinen virikkeiden saanti (Montgomery, n.d.). Lapsi kokee ja hakee tutkivan leikin kautta oman kehonsa ja ympäristönsä tuottamia aistikokemuksia. Näiden kokemusten avulla lapsi oppii eri tapoja käyttää omaa kehoaan sekä vaikuttamaan omalla toiminnallaan ympäristöönsä. Sensomotorisen leikin ja sitä kautta sensomotorisenkehityksen merkitys on merkittävä kognitiivisten toimintojen kehittymiselle. Lapsen fyysisten, kognitiivisten ja motorisen taitojen kehittymiselle luo perustan hyvin toimiva aistitiedon käsittely. (Sensorisen integraation terapian yhdistys ry, n.d.)

Multisensorisuus

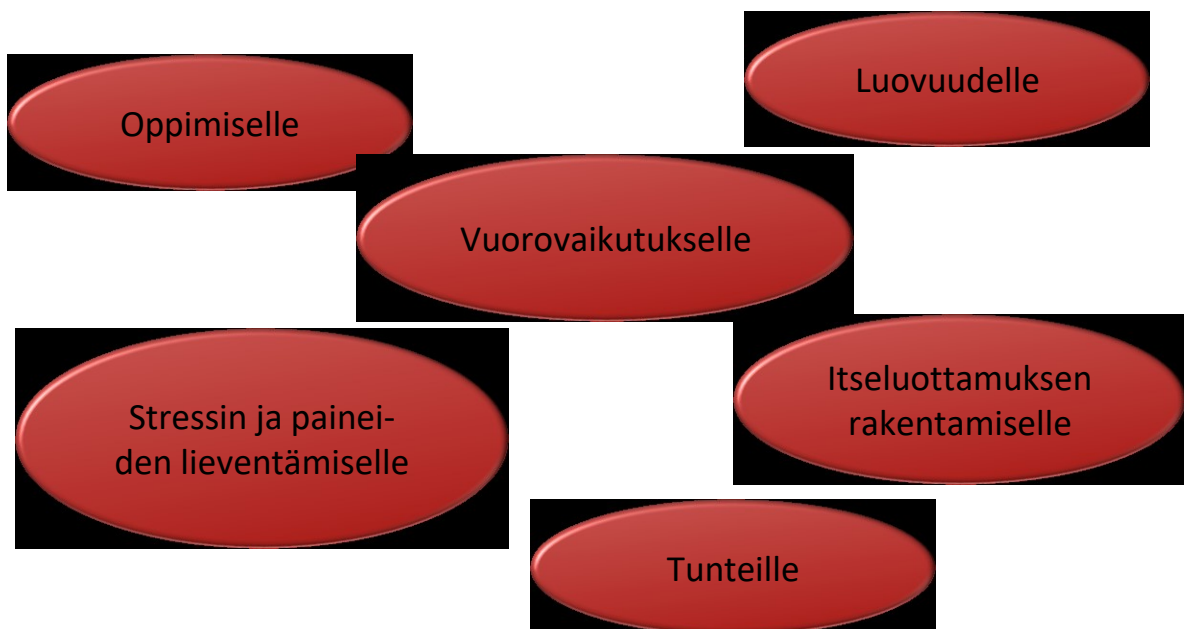
Seuraavissa luvuissa on avattu multisensorisuuden käsitettä, historiaa ja miksi multisensorista toimintaa toteutetaan.

Multisensorisuus tuntuu olevan monelle vielä vieras käsite. Aiheesta löytyy paljon kansainvälistä, englanninkielistä materiaalia, mutta suomenkielisiä lähteitä on vaikeampi löytää. Tämä oli yksi syy siihen, miksi valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi juuri multisensorisuuden. Aihe on lähellä sydäntämme ja kiinnostaa meitä kovasti, mutta halusimme myös lisätä hieman tietoisuutta siitä sekä osoittaa, että multisensorisuus voi olla hyödyllistä ja mielekästä toimintaa myös päiväkotikäisille lapsille.

Mitä on multisensorisuus?

Multisensorisuus eli moniaistisuus tarkoitetaan sitä, että **samaan aikaan aktivoidaan useampaa kuin kahta aistia**. Multisensorisuuden lähtökohtana on saada ihminen tuntemaan jotakin uutta ja merkityksellistä.

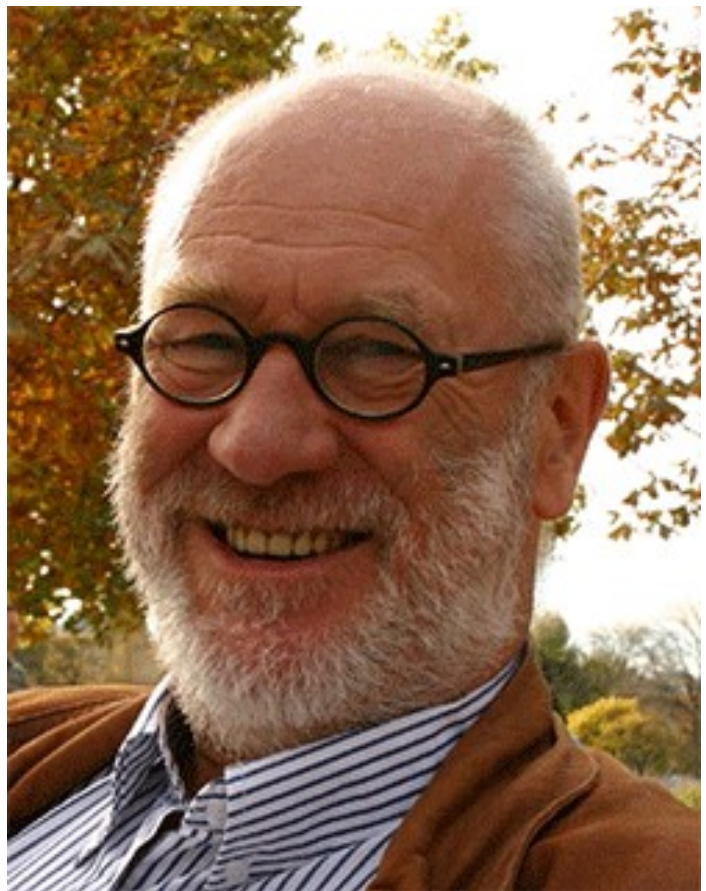
Multisensorisella toiminta voi olla aktivoivaa tai rentouttavaa. Miellyttävien eri aistikokemusten avulla voi löytää mm. suotuisan vireystilan:

(Papunet 2015)

Verheulin (2014, 26) mukaan tarkoituksena on tarjota erityisiä kokemuksia, joita ei välttämättä arkielämässä ole mahdollista kokea. Aistiärsykkeiden tarjoaminen siten, että aistihavainnot olisivat mukavia ja miellyttäviä on tärkeää, jotta henkilö tuntisi itsensä turvalliseksi.

Toimintaperiaatteena on sallia henkilölle hänen tarvitsemansa aika ja paikka, jotta hän itse voi valita tai ilmaista aistikokemukset, joista hän nauttii ja joihin hän haluaa keskittyä ja vaihtoehtoisesti kieltäytyä ärsykkeistä, joista hän ei nauti. Snoezelen perusperiaate on "*nothing has to be done, everything is allowed*" eli kaikki on sallittua, mutta mitään ei ole pakko tehdä.

Ad Verheul, multisensorisuuden käsitteen kehittäjä

(Kuva: http://www5.hamk.fi/arkisto/portal/page/portal/HAMKJulkisetDokumentit/valiaikainen_varasto/ad_verheul.png)

Mistä multisensorisuus on lähtöisin?

1966-luku

Teoria multisensoristen ympäristöjen positiivisista vaikutuksista sai alkunsa, kun amerikkalaispsykologit **Cleland** ja **Clark** kertoivat aistiärsykkeiden vaikutuksista mm. ylivilkkauteen, autismiin ja kognitiivisiin häiriöihin (Hidden Angel Foundation n.d.).

1970-luku

1970- luvulla multisensoristen ympäristöjen käsitettä kehittivät **Ad Verheul** ja **Jan Hulsegge**, jotka työskentelivät vammaisten henkilöiden kanssa (Hidden Angel Foundation n.d.). He käyttivät nimitystä "**Snoezelen**" ja sen alkuperäinen tarkoitus oli luoda rentouttavaa vapaa-ajan toimintaa ihmisille, joilla oli psyykkisiä ongelmia. Snoezelen-tekniikan tarkoituksena on keskittyä yksittäisiin aistihavaintoihin, kuten esimerkiksi kosketukseen. Arkielämässä ihmisen on vaikea kokea vain yksittäisiä aistihavaintoja, sillä ympäröivä maailmamme on täynnä erilaisia aistiärsykeitä. (Verheul 2014, 26)

Miksi multisensorista toimintaa tehdään?

Multisensoriset ympäristöt ovat tarkoitettu **aktiiviseen tai passiiviseen kanssakäymiseen** ja sopimaan käyttäjän **mielenkiinnon kohteisiin, motivaatioihin, aikaan, rentoutumiseen ja opetuksellisiin tarpeisiin**. (Sirkkola 2009, 4)

Kansainvälisesti multisensorisia tiloja käytetään

- Aistiärsykkeiksi
- Varhaiseen vuorovaikutukseen
- Sosiaalisiin kanssakäymisiin
- Vapaa-aikaan

rentoutumiseen

terapiaan

puolustus-

– (Sirkkola 2009, xiv)

Multisensoristen ympäristöjen luovien toimintojen tavoitteena on tarjota osallistujille

- Mahdollisuus kuulua ryhmään
- Vapaus ilmaista tunteitaan
- Tuntemus siitä, että heidät hyväksytään ainutlaatuisina yksilöinä.

– (Sirkkola 2009, 60)

osioikulttuurinen multisensorinen työ korostaa **osallisuutta, luovien ryhmätoimintojen ominaisuuksia ja voimaantumista**. (Sirkkola 2009, 59)

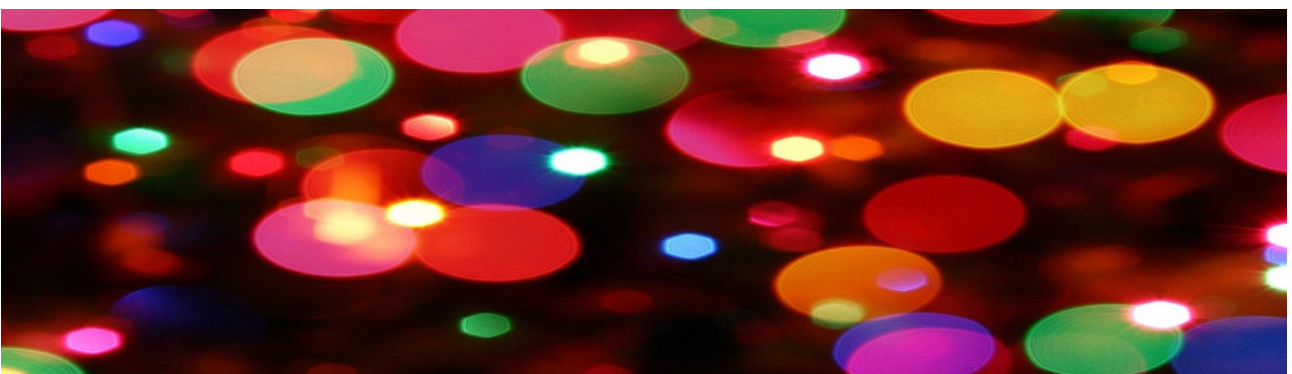
Multisensorisia toimintaehdotuksia

Seuraavissa luvuissa kuvaamme kolme erilaista, aktiivista multisensorista toimintaehdotusta. Olemme itse suunnitelleet ne kaikki, ja kaksi niistä toteutimme päiväkotiryhmän lapsillekin. Toiminnat voidaan järjestää joko ohjatusti, kulkemalla pisteeltä pisteelle tai vapaina aistihuoneina.

Aistihuoneen ja sen sisällön on tärkeää olla motivoiva ja ihmisiä rohkaiseva. Materiaalien ja huoneen yleisilmeen kuten musiikin, valojen ja huoneessa olevien esineiden asettelu tulee olla houkutteleva, aisteja aktivoiva, reaktioita herättävä ja puoleensavetävä. Samalla on kuitenkin tärkeää, että huoneessa vallitsee rauhoittava tunnelma, jotta myös rauhoittuminen mahdollistuu. Huonetta rakentaessa on myös hyvä muistaa, että jokainen ihminen reagoi omalla tavallaan eri aistiärsykkeisiin kuten väreihin, ääniin, tärinäan ja valoihin. (Verheul 2014, 26–27.)

Aistihuoneita voi rakentaa monella eri tapaa, niin että ne joko aktivoivat kaikkia aisteja kerralla tai keskittyvät aktivoimaan vain yhtä tai kahta aistia. Erilaisia tapoja tarjota aistikokemuksia ovat esimerkiksi erilaiset nesteet, kuvat, elokuvat, värit, peilipallot, saippuakuplat, värit, kosketus- ja kuulohuoneet. (Verheul 2014, 36–39.)

Aistitoimintoihin on helppo lisätä myös teemaan liittyvää pedagogiikkaa!

Aistiseikkailu aavikolla

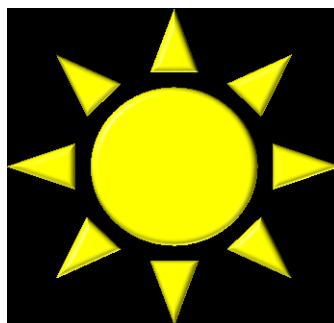
Idea teemaan lähti lasten toiveesta.

Aavikko oli noussut päiväkotiryhmässä yhdeksi kohteeksi, jota lapset toivoivat pääsevänsä tutkimaan.

Aavikkoteeman sisältävän aistiseikkailun tarkoituksena on havainnollistaa sekä lisätä tietoa ja kokemuksia aavikkoon liittyvistä asioista eri aistipisteiden avulla. Samalla lapset saavat kokea miellyttäviä aistikokemuksia.

Huoneeseen kootaan eri pisteitä jokaista aistia kohden. Lapset kiertävät eri pisteillä ohjaajan kanssa. Idean voi toteuttaa myös ns. Vapaana aistihuoneena, jolloin lapset saavat itse hakeutua haluamalleen aistipisteelle. Tällöin mahdollistuu havainnointi siitä, minkälaiset aistiärsykkeet ovat lapsista kiinnostavia ja mitä aistikokemuksia lapset haluavat kokea sekä minkälaiset aistiärsykkeet ovat mahdollisesti epämiellyttäviä ja joita lapset välttelevät.

Toki pisteeltä pisteelle kulkiessaan lapsilla on myös mahdollisuus kieltäytyä pisteen aistiärsykkeestä. Pääideana on multisensorisessa toiminnassa aina "kaikki on sallittua, mutta mitään ei ole pakko tehdä". Tarkoituksena on mahdollistaa miellyttävien aistikokemusten saaminen.

Tarvitset:

- Musiikkisoittimen, esim. Cd-soitin tai kaiuttimiin liitettävä tietokone, josta soi aavikkoon sopivaa musiikkia tai vaikka tuulen ääniä
- Aavikkoon liittyviä tulostuskuvia, esim. Kameli, palmu, hiekka, aurinko, kookospähkinä, banaani yms.
- Astia, joka täytetään hiekalla (*meillä oli lisäksi myös riisillä täytetty astia*)
- Kookoksen tms. tuoksuinen palasaippua

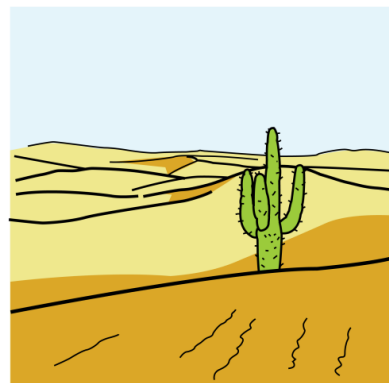
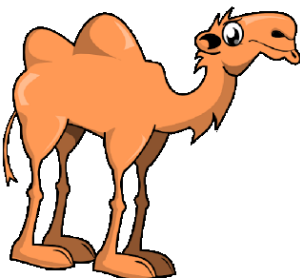
- Kuivattuja banaanilastuja
- Tuuletin luomaan aavikkotuulta
- Rekvisiitaksi luomaan tunnelmaa:
 - Ruskean, keltaisen, oranssin sävyisiä huiveja
 - Saman sävyisiä valaisimia
 - Palmumaisia kasveja
- Pisteiden välisiin siirtymiin:
 - Tunneli
 - Pehmeitä tyynyjä havainnollistamaan hiekkadyynejä
 - Pitkiä matalia penkkejä

Aistiseikkailun voi aloittaa keskustelemalla aavikosta esittämällä lapsille orientoivia kysymyksiä teemaan liittyen. Aistihuoneeseen eli aavikolle voidaan matkustaa esimerkiksi lentokoneella tai jollain muulla kulkuneuvolla ja keskustella myös, mitä matkustamiseen tarvitsee. Valitse lasten kanssa sopiva matkustustapa aavikolle ja ei muuta kuin liikkeelle!

1. Piste

Ensimmäisellä pisteellä päästään tutustumaan aavikko-teemaan. Ripusta seinälle aavikkoon liittyviä kuvia. Pisteellä voidaan yhdessä lasten kanssa tutkia kuvia ja niiden aiheita ja lisäksi keskustella ja kysellä aavikkoon liittyvistä asioista.

2. Piste

Toinen aistipiste on tuntoaistia stimuloiva piste. Ensimmäiseltä pisteeltä voi siirtyä tuntoaistipisteelle esimerkiksi tunnelin tai hiekkadyynejä kuvaavien tyynyjen kautta. Siirtymismatkalla vastassa voi olla myös aavikon tuuli, jonka voi toteuttaa tuulettimen avulla.

Tuntoaistipisteelle luodaan aavikon tunnelmaa kuivalla hiekalla sekä kuivalla riisillä, joita lapset saavat tunnustella ja tehdä tuntoaistihavaintoja. Jälleen lapsille voi esittää kysymyksiä, millaisia havaintoja he tekevät tuntoaistinsa avulla. Miltä hiekka tuntuu? Entä riisi? Miltä hiekka tuntuu riisiin verrattuna?

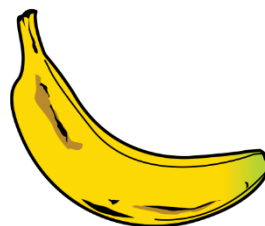
”Hei tulkkaa äkkiä kokeilee!”

3. Piste

Kolmas aistipiste on haju- ja makuaistia stimuloiva. Pisteiden väliseen siirtymään voidaan käyttää esimerkiksi pitkää penkkiä, jota pitkin kulkiessaan saadaan tasapainoharjoitusta.

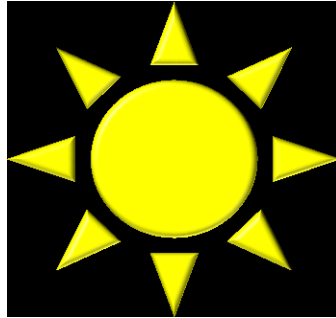
Hajuaistikokemuksen tarjoamiseksi voidaan käyttää esimerkiksi kookokselta tuoksuvaa palasaippuaa. Makuaistia voidaan herätellä banaanilastuilla. Lasten kanssa voidaan keskustella

Lopuksi voidaan tehdä rentoutus, valitsimme tähän “Kaverisuihku”-rentoutuksen, sillä kuumassa aavikossa seikkailtuamme olisi sopiva lopettaa tuokio suihkuun.

Kaverisuihku-rentoutus on kuvattuna oppaassa Multisensorisia rentoutuksia-luvussa (sivunumero)

Aistihuoneesta poistuminen voi tapahtua taas haluamallanne tavalla. Lopuksi lapset voivat saada vaikka passeihinsa tarrat muistoksi aavikkoseikkailusta!

Aistiseikkailuja voidaan järjestää myös muihin kohteisiin! Mitä kohteita lapsiryhmässänne nousee toiveeksi?

Aistiseikkailu meren rantaan

Tämän toiminnan toteutimme yhdessä päiväkotiryhmän lasten kanssa osana onninnäyttely-

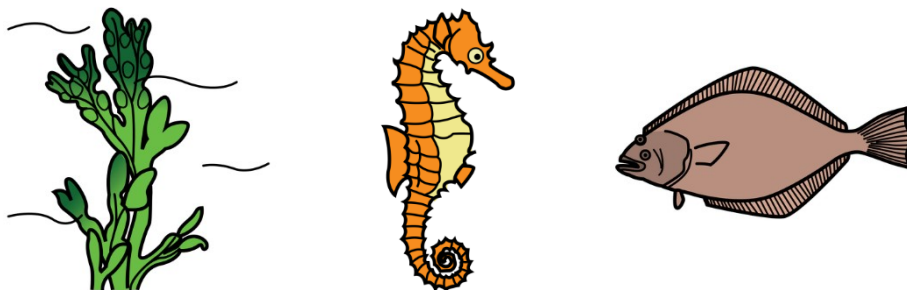
Kuten aavikkoteemaisessakin aistiseikkailussa, tässäkin toiminnassa huoneeseen kootaan eri pisteitä jokaista aistia kohden. Lapset kiertävät eri pisteillä ohjaajan kanssa. Idean voi toteuttaa myös ns. Vapaana aisti-huoneena, jolloin lapset saavat itse hakeutua haluamalleen aistipisteelle. Tällöin mahdollistuu havainnointi siitä, minkälaiset aistiärsykkeet ovat lapsista kiinnostavia ja mitä aistikokemuksia lapset haluavat kokea sekä minkälaiset aistiärsykkeet ovat mahdollisesti epämiellyttäviä ja joita lapset välttelevät.

Toki pisteeltä pisteelle kulkiessaan lapsilla on myös mahdollisuus kieltäytyä pisteen aistiärsykkeestä. Pääideana on multisensorisessa toiminnassa aina "kaikki on sallittua, mutta mitään ei ole pakko tehdä". Tarkoituksena on mahdollistaa miellyttävien aistikokemuksien saaminen. *Ne vaikuttavat esimerkiksi aistiyliherkkien lasten itsetunnon kehitykseen.*

Tarvitset:

- Musiikkisoittimen, esim. CD-soitin tai kaiuttimiin liitettävä tietokone, josta soi meriaiheista musiikkia tai meren ääniä
- Meriaiheisia tulostuskuvia, esim. Aallokko, ranta, erilaisia kaloja, kuplia, simpukoita, merikasveja, jne.
- Esim. Merelliseltä tuoksuva palasaippua tai jokin muu hajuaistia stimuloiva esine
- Kaksi astiaa tai vattia, jotka täytetään kivillä. Toiseen astiaan voi lisäksi lisätä myös vettä (*märkä-kuiva-vertailu*)
- Simpukka, jonka sisältä kuuluu "meren kohinaa"
- Saippuakupla-välineet
- Kuplavettä ja mukeja
- Rekvisiitaksi ja tunnelmaa luomaan:
 - Sinisen sävyisiä huiveja
 - Simpukoita
 - Sinisen sävyisiä valoja
 - Rantaleluja, esim ämpäri ja lapio ja uimarenkaita

Aistiseikkailun voi aloittaa keskustelemalla merestä ja rannasta esittämällä lapsille orientoivia kysymyksiä teemaan liittyen. Aistihuoneeseen eli meren rannalle voidaan matkustaa esimerkiksi lentokoneella tai jollain muulla kulkuneuvolla ja keskustella myös, mitä matkustamiseen tarvitsee. Valitse lasten kanssa sopiva matkustustapa meren äärelle ja ei muuta kuin liikkeelle!

1. Piste

Ensimmäisellä pisteellä päästään tutustumaan meri-teemaan. Ripusta seinälle meriaiheisia kuvia. Pisteellä voidaan yhdessä lasten kanssa tutkia kuvia ja niiden aiheita ja lisäksi keskustella ja kysellä mereen ja meren rantaan liittyvistä asioista.

Aistikokemusta voi lisätä sinisen sävyillä tai väriä vaihtavilla valoilla tai aidoilla simpukoilla ja kivillä, jotka voidaan asettaa lasten nähtäville.

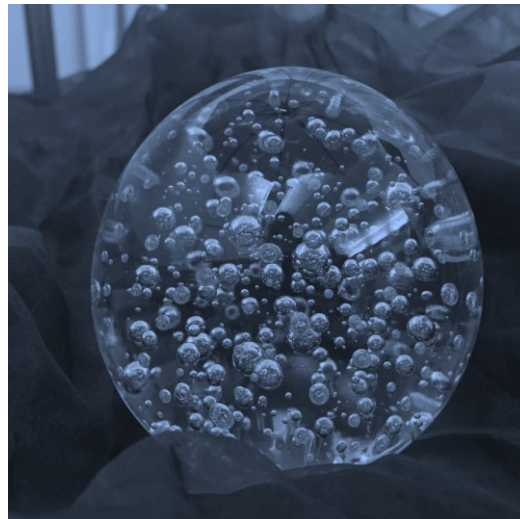
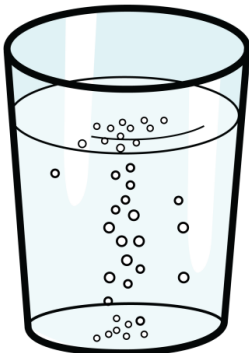
Vinkki! Hankimme Flying Tiger- liik-
kestä tuokiota varten discohehku-
lampun, jolla saimme luotua upean
valoefektin. Lamppu oli helppo kiin-
nittää valaisimeen tavallisen hehku-
lampun tavoin. Hintaakaan ei ollut
kuin noin 5 euroa.

2. Piste

Toisella pisteellä keskitytään maku- ja hajuaistiin. Aseta esille kannullinen kuplavettä ja jokaiselle lapselle mikit. Kuplavettä voi mahdollisesti havainnollistaa vielä esimerkiksi lasisella koristepallolla, jonka sisään on puhallettu kuplia. Pallo oli meidän toiminnassamme lapsista todella mielenkiintoinen ja havainnollisti kuplia hyvin.

”Siellä on isompia ja pienempiä kuplia”

”Mä haluan juoda sitä”

*”Se maistuu vedeltä missä oli kuplia
mutta ne kuplat häiritsi mun kieltä”*

”Hanan kuplavaa”

Hajuaistia voidaan aktivoida esimerkiksi merellisen palasaippuan avulla.

Miltä kupliva vesi tuntuu suussa? Miltä se maistuu? Entä miltä saippua tuoksuu? Tuoko tuoksu jotakin lasten mieleen?

3. Piste

Kolmannella pisteellä päästään aktivoimaan tuntoaistia. Aseta pisteelle kaksi astiaa/vatia, joka toinen on tyhjä ja toinen on täytetty vedellä. Laita molempiin vateihin pohjalle sekä sileitä että karheita kiviä.

Lapset saavat tunnustella ja tutkia, miltä karheat ja sileät kivet tuntuvat. Tuntuvatko kivet erilaisilta? Haluaako lapsi koskea vedessä oleviin kiviin? Miltä kivet tuntuvat kuivina tai vedessä?

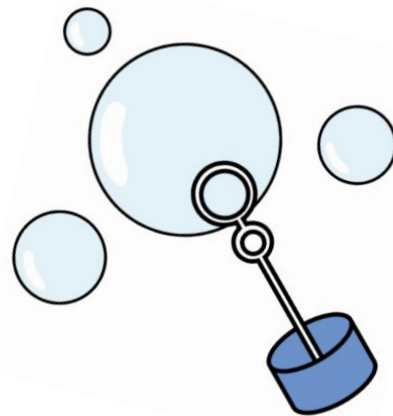

4. Piste

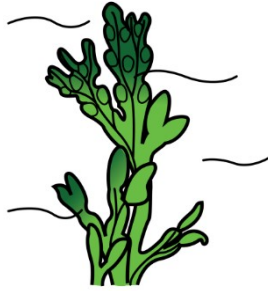
Tällä pisteellä tarjotaan aistikokemuksia näkö-, tunto- ja kuuloaistien kautta. Pisteellä päästään puhallemaan saippuakuplia ja kuuntelemaan, mitä ääniä simpukan sisältä saattaa kuulua.

”Tää on rentouttava paikka”

Lapsia voi pyytää tarkkailemaan, miltä saippuakuplat näyttävät ja miltä tuntuu, kun kuplat puhkaisee. Kuuluuko simpukan sisältä jotain tuttua ääntä?

Aistiseikkailun meren rannalle lopetimme Silkkirentoutukseen, joka löytyy oppaasta Multisensorisia rentoutuksia-luvusta (sivunumero).

Aistiseikkailuja voidaan järjestää myös muihin kohteisiin! Mitä kohteita lapsiryhmässänne nousee toiveeksi?

Multisensorisuutta vuodenaikojen mukaan

Aistitoimintoja voi hyvin yhdistää eri teemoihin. Tässä luvussa olemme suunnitelleet, miten multisensorisuutta voisi yhdistää vuodenaikojen käsittelyyn. Välineet eri aistikokemusten tarjoamiseen on helppo keksiä ja löytää **myös muihin teemoihin sopiviksi!** Mitä teemoja lapsilta on noussut esille? Yhdistäkää aistikokemuksia myös niihin! Aistitoiminnot voivat olla vaikka yhdessä tutustumista esimerkiksi syksyn väriihin, makuihin, tuoksuihin, ääniin jne.

Kevät

- Keltaisia, punaisia valoja/huiveja
- Lintujen laulu, suuren selin

- Kesämaisema
- Saippuakuplien ihastelu
- Mansikoiden maistelu

- Lehtien ja sienien tunnistelu
- Marjojen tai muun kasvuston maistelu

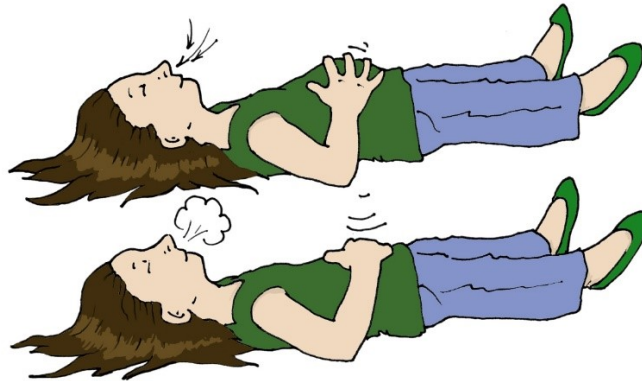
Talvi

- Valkosia huiveja
- Kanelitangon haistelua
- Pipareiden maistelu
- Jääpalojen tunnistelu
- Lumen tuiverruksen ääntä

Multisensorisia rentoutuksia

Rentoutumisella tavoitellaan ruumiin ja mielen tasapainoa eri tilanteissa. Rentoutuessa mieliala rauhoittuu ja ihminen tuntee itsensä keskittyneeksi. Rentoutumisen avulla ihminen kokee yönteistä, luottavaista ja hyväksyvää asennetta olevaan sekä tulevaan. Rentoutuessa kehossa helposti havaittavia muutoksia ovat esimerkiksi hengityksen tasaantuminen, lihasten rentoutuminen sekä mielen olotilan kokonaisvaltainen tasapainottuminen. Rentoutumisella voi olla suuri vaikutus jännityksen ja stressin lieventämiseen. (Herrala, Kahrola & Sandström 2008, 169, 171.)

Seuraavissa luvuissa olemme kuvanneet erilaisia ehdotuksia rentoutuksista, joissa saadaan myös erilaisia, miellyttäviä aistikokemuksia. Aistiretki metsän halki-rentoutus on itse suunnittelemamme, Silkkirentoutus ja Kaverisuihku ovat tarttuneet matkaamme opinnoistamme.

Silkkirentoutus

Tarvitset:

- rauhallisen ja hiljaisen tilan
- silkkikankaan
- patjoja
- rauhallista musiikkia

Aloita rentoutus asettelemalla ensin patjat huoneeseen vierekkäin niin, että jokaisella lapsella on sopivasti tilaa ja etäisyyttä toisiinsa. Laita rauhallista musiikkia soimaan taustalle. Pyydä lapsia siirtymään patjoille makoilemaan. Kehota lapsia rauhoittumaan ja kuuntelemaan musiikkia. Ohjaajat asettuvat lasten ympärille. Silkkirentoutuksen voi toteuttaa toki myös yhden ohjaajan voimin.

Ohjaajat ottavat silkkikankaan käsiinsä ja alkavat rauhallisesti kuljettamaan kangasta lasten yläpuolella aaltomaisin liikkein, niin että välillä kangas hipaisee lasta ja hän saa tuntea, miltä ohut kangas tuntuu. Lasten olisi hyvä kuitenkin olla koskematta silkkikankaaseen, ja keskittyä rentoutumaan ja rauhoittumaan. Liikettä voi toistaa niin monta kertaa, kun itse katsoo sen hyväksi. Kun liikettä on toistettu omasta mielestä tarpeeksi, lasketaan lopuksi kangas kokonaan lasten päälle peitoksi.

Laitetaaks meidän päälle tollanen peitto?

Kaverisuihku

Kaverisuihkun tavoitteena on opetella toisen koskemista sekä totuttaa toisen kosketukseen ja rentoutumiseen kosketuksen aikana. Tavoitteena on myös luoda positiivista kokemusta kosketuksesta ja luoda mukava rentoutus. Taustalla voi soida rauhallista musiikkia, jolloin lapset saavat tuntoaistimusten lisäksi kuuloaistikokemuksia. Rauhallinen musiikki luo myös rauhoittuneen tunnelman.

Kaverisuihku toteutetaan ryhmässä pareittain siten, että parit käyvät peräkkäin istumaan, edessä istuva pääsee suihkun alle ja takana istuva toimii suihkun antajana. Suihkussa oleva henkilö voi laittaa halutessaan silmät kiinni ja keskittyä rentouttavaan suihkuun.

1 Avataan suihku (*käännä kuvitteellinen hana auki*), jolloin vettä alkaa hellesti pudota suihkussa olevan parin päälle.

2 Vesi kastelee hellästi parin hiukset, käsivarret ja selän. (*naputtele hellästi päästä, käsivarsista ja selästä, kuvat 1-2*)

Kuva 1

Kuva 2

3 Käännetään hetkeksi suihku kiinni. Kurotetaan ylähylyltä saippuapullo, ja hellästi pestään saippualla parin hiukset, kädet ja selkä (*hiero hellästi kuvitteellista saippuaa parin hiuksiin, käsivarsiin ja selkään, kuva 3*)

Kuva 3

4 Kun pari on pesty saippualla, avataan jälleen suihkun hana, ja huuhdellaan saippuat vedellä pois (*naputellaan hellästi parin päätä, käsivarsia ja selkää*). Huuhtelee saippuat huolellisesti pois, ja varo, ettei parin silmään valu saippuaa – se tuntuu ikävältä.

5 Huolellisen huuhtelun jälkeen käännä suihkun hana kiinni. Kurota ylhyllyltä kuvitteellinen pyyhe (*Kuva 1*).

Kuva 1

6 Kiedo pari suihkun loppuksi lämpimään pyyhkeeseen (*halaa paria, kuva 2*).

7 Vaihtakaa parien paikkaa, jotta kaikki pääsevät suihkuun.

Kuva 2

Aistiretki metsän halki -rentoutus

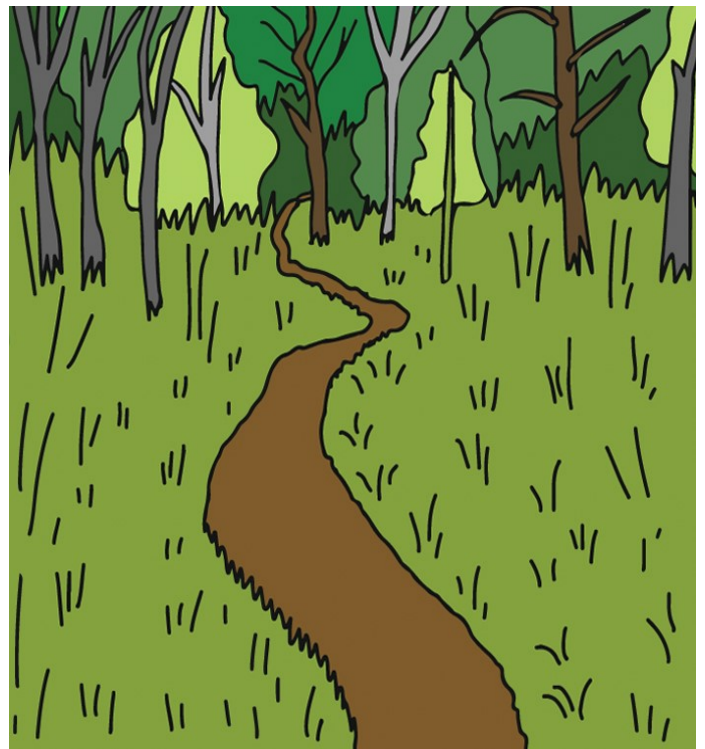
Tarvitset:

- patjoja tai muita pehmeitä alustoja
- suuren, kevyen kankaan
- siveltimiä
- musiikkisoittimen, esim CD-soitin

Tässä rentoutuksessa tehdään mielikuvituksellinen aistiretki metsän halki. Kesto noin 10 minuuttia. Lapsiryhmän mukaan rentoutusta voi myös soveltaa sopivan pituiseksi.

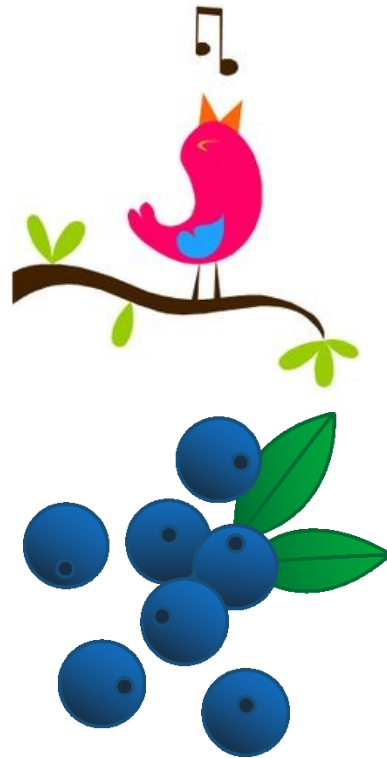
Huoneessa soi rentouttavaa musiikkia, mahdollisesti metsän ääniä. Lapset asettuvat hyvään asentoon patjojen päälle makoilemaan. Ohjaajat asettuvat niin, että lapset jäävät heidän keskelleen.

Yksi ohjaajista kertoo rauhallisella äänellä metsäretken kulusta:
 “Teemme mielikuvitusmatkan metsään. Ottakaa hyvä asento, voitte sulkea myös silmänne, jos tahdotte... Kuljemme metsässä pientä polkua pitkän. Metsässä on vihreää ja rauhallista. Tiedämme, että täällä meidän on hyvä olla. Kuljemme polkua eteenpäin, ihastellen metsää ja tunnemme olomme turvallisiksi. Katsomme ylös puiden latvoihin ja näemme, että auringon säteitä paistaa puiden oksien läpi. Kuvi- telkaa mielessänne, mitä muuta metsässä voi nähdä...

Kulkiessamme metsässä, kiinnitämme huomionsamme myös metsän ääniin... Siellä saattaa kuulla linnun laulua... Ok-sien huminaa... Hiljaa mielessämme voimme miettiä, mitä muita ääniä metsästä saattaa kuulua...

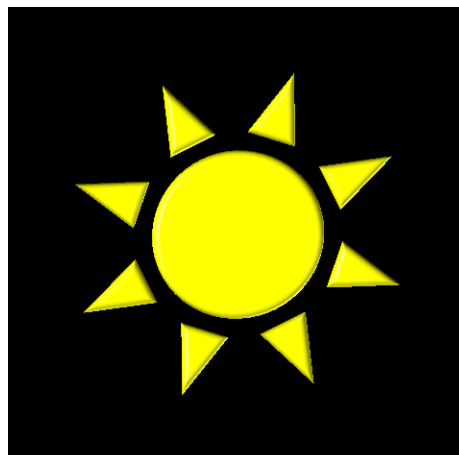
Kuljemme metsäpolkua eteenpäin. Polun varrella kasvaa marjoja. Laskemme marjat... 1, 2, 3, 4, 5 marjaa. Ne ovatkin niitä tuttuja mustikoita, ja nappaammekin yhden suuhumme. Voimme mielessämme kuvitella, miltä marja maistuu suussamme...

Jatkamme matkaamme yhä eteenpäin metsässä. Näemme edessämme valoa. Kuljemme sitä kohti, ja saavummekin metsäaukealle. Sitä peittää pehmeä sammalkeros. Voimme hiljaa mielessämme kuvitella, miltä pehmeä sammal tuntuu jalkojemme alla.

Käymme sammalmättäälle lepäämään. Aurinko pääsee paistamaan aukealle, ja lämmittää kasvojamme. Tunnumme, kuinka aurinko lämmittää myös rintakehäämme... vatsaamme... ja jalkojamme. Tässä meidän on hyvä makoilla.

Metsän reunasta kuuluu rapinaa. Kiltit, pienet metsäeläimet haluavat tulla tervehtimään meitä. Meidän täytyykin olla nyt ihan paikallaan, jotta metsän eläimet pääsevät meitä silittelemään (*ohjaajat sivelevät lapsia hellästi siveltimien avulla*).

Metsän eläimet lähtevät taas matkoihinsa, ja mekin päätämme nousta sammaleelta ja jatkaa matkaamme. Jatkamme kulkuamme polkua pitkin, kunnes saavumme metsän reunaan. Metsä on loppunut, ja edessämme näemme peltoa. Tunnetta, kuinka tuuli puhaltaa hellästi. Metsäretkemme on päättynyt, ja oloimme onkin rentoutunut ja rauhoittunut. *(Ohjaajat ottavat silkkikankaan ja silkkirentoutuksen tavoin liikuttelevat sitä lasten yllä, välillä lapsia hipaisten ja lopuksi asettaen kankaan lasten ylle.)*

Lähteet:

- Ayres, A. J. (2008). Aistimusten aallokossa. Sensorisen integraation häiriö ja terapia. Jyväskylä: PS-kustannus. Opetus 2000 –julkaisusarja
- Herrala, H., Kahrola, T. & Sandström, M. (2008). Psykofyysinen ihminen. 1. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy
- Hidden Angel Foundation. (n.d.). Multi sensory Environments: A Short History. Viitattu 25.5.2017 osoitteesta <http://www.cdhaf.org/multi-sensory-environments-a-short-history/>
- Kranowitz, C. S. (2004). Tahatonta tohellusta. Sensorisen integraation häiriö lapsen arkielämässä. 2.painos. Suom. Lari Tapola. Jyväskylä: PS-kustannus. Opetus 2000- julkaisusarja
- Montgomery, P. (n.d.). Lahjakkaat lapset. Näin tuet lapsesi kehitystä lahjakkaaksi. Viitattu 26.9.2017 osoitteesta <https://lahjakkaatlapset.fi/2014/01/08/nain-tuet-lapsesi-kehitysta-lahjakkaaksi/>
- Papunet (n.d.) Aistien merkitys vuorovaikutuksessa. Haettu 28.3.2017 osoitteesta file:///F:/aistit_ja_vuorovaikutus.pdf
- Papunet (2015). Mitä on multisensorinen toiminta? Haettu 23.4.2017 osoitteesta <http://papunet.net/multisenso-mit%C3%A4-on-multisensorinen-toiminta>
- Sirkkola, M. (2009). Multisensory Environments in social care: Participation and empowerment in sociocultural multisensory work. Väitöskirja. Haettu 22.5.2017 osoitteesta http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/90584/Multisensory_Environments%20in_social_care.pdf?sequence=1
- Sensorisen integraation terapian yhdistys ry. (n.d.) Sensomotorinen kehitys. Viitattu 26.9.2017 osoitteesta <http://www.sity.fi/sensorinen-integratio/normaalikehitys/>

Verheul, A. (2014). Snoezelen—"nothing has to be done, everything is allowed". Teoksessa Sirkkola M., (2014). Everyday Multisensory Environments, Wellness Technology and Snoezelen : ISNA-MSE's XII World Conference 30. – 31.10.2014, HAMK University of Applied Sciences, Visamäki, Finland. . (Ed)., In: HAMKin e-julkaisuja 26/2014, Hämeen ammattikorkeakoulu. [URN:ISBN:978-951-784-682-0](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:fi:isbn:978-951-784-682-0) Haettu 22.5.2017 osoitteesta [http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81320/HAMK ISN AMSE 2014 ebook.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81320/HAMK_ISN_AMSE_2014_ebook.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Silmäkuva: <http://clipartix.com/eyeball-clipart-image-42236/>

Nenäkuva: <http://clipart-library.com/clipart/1725470.htm>

Käsikuva: http://i.istockimg.com/file_thumbview_approve/7829317/3/stock-illustration-7829317-give-me-a-high-five-human-hand-illustration.jpg

Kielikuva: <https://cdn.xl.thumbs.canstockphoto.com/canstock35078556.jpg>

Korvakuva: <http://www.istockphoto.com/fi/illustrations/human-ear?excludenudity=false&sort=mostpopular&mediatype=illustration&phrase=human%20ear>

Kamelikuva: https://sites.google.com/a/clipartonline.net/camel-cartoon-images/_/rsrc/1444909325785/cute-camel-clipart/Camel-Cartoon-Clipart_013.png?height=320&width=320

Palmukuva: <http://www.istockphoto.com/fi/illustrations/sahara-desert?excludenudity=false&sort=mostpopular&mediatype=illustration&phrase=sahara%20desert>

Kaktuskuva: <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki/hak/kaktus>

Kookoskuva: <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki/hak/kookos>

Banaanikuva: <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki/hak/banaani>

Merikasvikuva: <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki/hak/meri?page=1>

Merihevonenkuva: <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki/hak/meri?page=1>

Kalakuva: <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki/hak/meri?page=1>

Discovalokuva: https://www.google.fi/search?q=flying+tiger+disco+lamp&client=firefox-b-ab&dcr=0&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj6rqjW-s7WAhVpJpoKHUf2B70Q_AUICigB&biw=1920&bih=939#imgsrc=zlYXjIRl76pjFM:

Simpukkakuva: <http://diysolarpanelsv.com/cute-seashell-clipart.html>

Rentoutuskuva: <https://www.pinterest.com/taniabudd/guided-visualisations-meditations/>

& <https://cliparts.zone/online-relaxation-cliparts>

Silkkikuva: <http://4.imimg.com/data4/NM/IV/MY-1025468/cotton-silk-fabric-500x500.jpg>

Metsäpolkukuva: <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki/hak/mets%C3%A4>

Lintukuva: <https://fi.pinterest.com/pin/329466528976671034/?lp=true>

Mustikkakuva: <https://bestclipartblog.com/article/top-91-blueberry-clip-art>

Sivellinkuva: <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki/kuvat/sivellin-2>